

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**In hoc corpore continentur tripartite historie ex Socrate
Sozomeno et Theodorico in vnu[m] collecte et nuper de
greco in latinu[m] translate libri numero duodecim ...
Cassiodori senatoris iam ...**

Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius

Augustensis, [ca. 5.II.]1472

[Liber nonus]

[urn:nbn:de:bsz:31-323790](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-323790)

- Q**uia mortuo valente constantinopolim barbari deuastabāt
De benignitate gratiani et fidei rectitudine. Ca. ij.
De contentione apud antiochiā inter paulinum et meletū facta et
de appollinare laodicensi eiusq; secta. Ca. iij.
De theodosij ducatu vel quomō a gratiano imperatore fuerit ordi-
natus et ad orientale missus imperiū orthodoxis p̄fuit et retrudit
hereticos. Ca. iij.
Quomodo macedoniani denuo ab orthodoxis diuisi sūt. Ca. v.
Quō theodosi? impator thessalonica baptizat? ē. Ca. vi.
Professio theodosij de fide. Ca. viij.
De gregorio nazanzeno cōstātinopolim t̄smutato. viij.
De basilica sancte anastasię. Ca. ix.
Quō theodosi? ab ecclia cōstātinopolitana arrianos expulerit. x.
De eunomij calliditate. Ca. xi.
De constantinopolitano cōcilio cōtra macedonianos. xij.
De ordinatione maximi cirini eiusq; depositiōe et ordiatiōe recta ne-
cari et de canonicis i ea synodo constitutus. Ca. xij.
Epistola constantinopolitani concilij ad papam damasū et occide-
ntales episcopos. Ca. xiiij.
Epistola damasi de dānacōe appollinaris ad thimothēū. xv.
Statuta sedis aplice cōn diuersas hereses. Ca. xvi.
Quia corpus pauli constantinopolitani pontificis fecit reuocari
theodosi?. Ca. xvij.
De auspicijs impatoris archadij. Ca. xvij.
Quō theodosi? examinatiōe facta hereticos expulerit et fouerit so-
los orthodoxos. Capitulum xix.
De cismate facta in orientales et egypcios p̄ flauianū antiochenū. xx.
Quomō iustina ambrosium fuerit persecuta et de gratiani nece et
inuasione maximi. Ca. xxi.
De morte thimothei alexandini et ordiatiōe thimothei. xxij.
De prelio theodosij cōn maximū atq; victorē. xxij.
Quē admodū latrona q̄ rome p̄ pistrina fiebat theodosi? remoue-
rit impator et de lege contra adulteras p̄ plata mulieris. xxiiij.
Quē admodū amphilochi? theodosio p̄suaserit ut arrianorū cōcilia
bula prohiberet. Ca. xxv.

- De morte paulini antiocheni epi et oratione euagrii et quo paulinus sit damasco reconciliatus? xxvi.
- Quo apud alexandriam paganorum templa destructa sunt. xxvii.
- De fraudibus quas per templa sua pagani faciebant. Ca. xxviii.
- De caracteribus sub crucis figura factis qui in templo serapionis sunt inuenti, Ca. xxix.
- De cede que sub theodosio thessalonice facta est et de penitentia eiusdem theodosii ambrosii et constantia. Ca. xxx.
- De virtutibus uxoris theodosii. Ca. xxxi.
- De indignatione et reconciliatione theodosii propter antiochenos statuam eius coniugis deponentes. Ca. xxxii.
- Quo theodosius fuerit paganis infensus. Ca. xxxiii.
- Quo marcellus episcopus apamie templa destruxerit. xxxiiii.
- Ob quam causam presbiteri super penitentes sint positi remoti xxxv.
- De diuisione hereticorum inter semetipsos, Ca. xxxvi.
- De sabbato heresiarum, Ca. xxxvii.
- De pascha vel diuersitate institutionum seu obseruationum que per diuersas ecclesias celebrantur, Ca. xxxviii.
- De pascha montanistrarum xxxix. De arrianorum diuisione xl.
- De recessu in fluminis et rursus accessus. xli.
- Quomodo caput iobis baptiste constantiopolis fuit depositum xlii.
- Quomodo flavianus antiochenus solus percepit episcopatum. xliii.
- De eugenio tyranno et quomodo fuerit superatus. xliii.
- De miraculis donati pontificis bereoze, Ca. xlv.
- De theotimo timiano pontifice. xlvi. De epiphano episcopo xlvii.
- Quomodo abba cuc et michae prophetarum corpora sint ostensa. xlviii.
- De fine theodosii principis. Ca. xlix.

Explicit capitula. Incipit liber nonus.

Igitur defuncto valente uenit barbari usque ad muros constantiopolis uenientes eius suburbana vastabant, Quapropter ciues qui inuenissent arma portantes hostibus ut poterant resistebant, Vxor enim ualenti imperatoris nomine dionisia prima ex erario publico bene pugnatis secundum consuetudinem militum ministrabat, Quibus etiam sarraceni prebuere solentia que eorum regina nomine in auxilia romanorum federata direxerat. Theodoro gratiano ualentiniani filio cum duobus pre defuncto europa

cepta tenuisset defuncto valente sine sobole alie quoque libieque regna
suscepit. Moxque pietate quam mente preceperat operibus demonstrabat. Ini-
ciaque sui regni rerum omnium domino dedicauit. Scripsit itaque legem et precepi-
ens ut expulsi pastores ad sua ouilia remearent et sacreque basilice eis
redderentur et que communio damasi sequebantur. Is enim damasus rone ur-
bis episcopus laudabilis vir mirabilis spiritus ornatus. dicere facere pro apostolicis dog-
matibus curata festinat. pro liberium gubernacula suscepit ecclesie. Direxit igitur
impator cum huiusmodi lege. etiam saporis quendam tunc notatissimum milicie
principem. et arriane quod blasphemie predicatores. veluti quasdam bestias
diuis septis iussit expelli. et optis et pastoribus et sacris ouilibus omnia
restitui. Hoc ergo in vniuersis prouicijs decreuit obseruari. Socrates

Satiani itaque cum iunioris valeriano regno potitus. ab exilio re-
uocatis omnibus lege sanciuit ut vnaqueque religio licentia sacre cele-
braretur. solosque ab ecclesijs prohibuit eunomianos fortianos et maicheos

Nunc ergo in antiochia que prelogetur orienti. octavo huiusmodi. Theo-
causa prouenit. Pro apostolicis dogmatibus laborantes. hic iam dictum est
iam diuisi et alij pro calunias irrogatas eustachio. arriana abhoiati
vesania. apud semetipos sacre celebrantes. paulinum habebant antistitem.
Alijque pro ordinatione euzoij cum melecio conuenientes. eius doctrina fruebantur

Ad hec autem apollinaris laodiceus. alterius partis sibi met presulatum
assumpsit. Qui dum pietatis indueret vultum. et apostolica se figeret dogmata
conseruare. pro paululum manifestus hostis apparuit. De diuina namque
natura adulteris rationibus utebatur. gradus quosdam generans dignitatum
et sacramentum dispensationis imperfectum explanare presumens. animamque
rationalem que corpus regit priuata salute confirmans. Si enim animam
non assumpsit secundum illius rationem deus verbum et neque medicam prouidit.
neque honorem dedit. sed corpus quidem terrenum ab inuisibilibus virtuti-
bus adoratur. Anima vero secundum diuinam imaginem facta in inferiori-
bus permansit contumeliosis induta peccati. Que plura super hec vesani-
nus asseruit. Aliquam enim pariter confitebatur et ipse ex sacra origine assumpta
carnem et aliamque eam cum deo verbo celitus descendisse et aliamque eum ipsum fa-
ctum carnem sumpsisse non ex nobis. aliasque pluras et inanes fabu-
las sacris promissionibus copulabat quas in presenti dicitur superfluum iudicari.
Talia siquidem ille dicens. non solum suos peste contempserit. sed
etiam quosdam nostrorum fecit huiusmodi lepra participari. Post

140
paucum vero tempus dum suum viderent opprobriū & ecclesie da-
ritatem pene cuncti reuersi sunt . et cōmunionem ecclesiasticam pec-
pere meruerunt. Non tamen priorē deposuere languorē s; h; magis
plurimos constantium latenter sauciauerūt. Ex hac ergo radice in
ecclesijs germinauit vna carnis deitatisq; natura . & ut diuinitati
vni geniti passio copuletur ; et alia quaecunq; populis et sacerdotib;
certamina genuerunt. Sed hec quidē postea facta sunt. Tunc igit
veniente sapore magistro milicie et ostendēte principis legem . pau-
linus quidem fatebat se damasi esse partem. Promittebat etiā ap-
pollinaris ; hoc ipso languore celato. Sacratissim⁹ vero meletius s; b;
quiete degens illoꝝ certamina deuotabat. Porro flavian⁹ sapien-
tissim⁹ tunc in ordine presbiterij constitut⁹ . primo quidem veniēte
magistro militum . ita paulinum allocutus est. Si cōmunionem
damaso amice sectaris . ostende nobis dogmatū tuoz aperte consor-
tium. Ille nāq; dum vnā trinitatis substātiā confiteret . tres sub-
stantias p̄dicabat in aperto. Verum tu ediuerso substantias peri-
mis trinitatis. Ostende itaq; dogmatū concordiam et suscipe secū dū
legem ecclesias. Cum ergo illum his sermonibus obiurgasset . cō-
uersus appollionari dixit. Ammīroz te o amice sic impudēt verita-
ti resistere . cum aperte noueris . qm̄ laudabilis damasus p̄fecte na-
turam nr̄ā a deo verbo dicit assumptā ; tu vero cōtraria fatearis .
Mentem nāq; nostram salute fraudas. Si autē false loquimur te for-
sitan accusantes vel nunc nouitatem a te natam denega et damasi
amplexus doctrinam sepra suscipe veneranda. Veritatis itaq; ra-
cionibus sapientissim⁹ flavianus illorum fiduciam ita redarguit.
Porro meletius omnium mansuetissim⁹ hominū . tranquillissime
atq; modeste paulino dixit. Quoniā et michi harum ouium curaz
cōmisit dñs et tibi similiter aliaz . suscipe hanc sollicitudinē et com-
munica alterutris sub dogmate pietatis. Iungamus amice greges
et soluamus de presulatu contentionem . cōmuniter pascētes oues
curam eis cōmuniter offeram⁹ . Si autē de sede certamen est . ego etiā
hanc contentionem conabor expellere. In sede sacrū ponatur euāge-
lium . et ex vtraq; nos parte sedeamus . etsi quidem prius ego testi-
monium vite suscepero . solus eris antistes . si vero tibi h⁹ prius eue-
nerit . ego rursus gregis habeo curam. Cum hec ergo me letius cum

omni mansuetudine ptulisset . paulinus acquiescere non consensit
Tunc magister milicie iudeꝝ vtrorūq; verborum ꝛ ecclesias melecio
traxit ꝛ paulinus aut aliarū ouium permansit antistes, Verum
appollinaris presulatu nudatus ecclie . nouitate doctrine sue aperta
impudentia ꝑdicabat et ducē semetipm ostendit hereseos, Et ipse q;
dem in laodicia crebro morabat ꝛ in antiochia vero iā prius vitale
ordinauerat . vita quidē optima decoratū ꝛ et apostolicis dogmatibꝫ
enutritū ꝛ postea tamen hoc languore putrefactū . Porro sacratissimus
meletius diodorū illum cuius iam meminimꝫ . q; sub tempe-
state nimis asperrima . ecclesie nauem sine submersione seruauerat .
pastorem constituit cilicie q; gentis ei curam cōmisit, Apamie vero
pontificalem curam iohanni tradidit, Qui licet genē ac nobilitate
fulgeret . tamen ꝑgenitores ꝑrijs virtutibꝫ adornabat . Hunc gꝫ
et sermo decorabat et vita, Is itaq; tempore tēpestatis confidelium
suorū numerū gubernauit . cooperatōre habens laudabilem stepha-
num quē sacratissimus meletius ad alia certamina destinauit, Nā
dum agnouisset germaniciā euoꝝij peste corruptā . hūc ibi tanquā
sapiētissimū medicum destinauit, Erat enim omni grecorū doctrina
plenus . et diuinis dogmatibꝫ sarcinatus, Quāobrem spe sua frau-
datus non est, Vfus nāq; dono spiritalis doctrine, Lupos mutauit
in oues, Porro magnus eusebius de exilio remeans . acariū sum-
me claritatis virū in boeria ordinauit epm, In hieropoli theodorū,
Cuiꝫ mira conuersatio hadenus decātatur . eusebiū in calcide . In
cirroma isidorum, Aiunt aut quidā etiā eulogium . q; ꝑ apostolicis
dogmatibꝫ fuerat decertatus et in antinos cum ꝑrogene missus exi-
lio . eodissa ordinasset epm, Bartsis enim sacratissimus iā de ꝑnti luce
migrauerat, Sanctus vero eusebius vltimū episcopum marin, In
ciuitate dochia fecit, Nec enī pua ciuitas . vesaniā tunc obtinuerat
arrianā, Vbi dum accessisset eusebius ut marin virū plurimis v-
tutibus decoratū, In sede collocaret episcopali . quedā mulier arria-
na peste completa rgulam de acto dimisit . qua eius caput valde cō-
triuuit, Is q; post paululum ad vitam meliorem de hac luce migra-
uit, Qui moriens . ꝑntes iureiurando constringit . ut ab ea que hoc
fecisset nullomō penas exigerēt . imitatꝫ dñm suū qui de crucifigētibꝫ
ait, Pater dimittite eis non enim sciunt quid faciunt . fil' et oseruū

Stephanū qui post multos lapidū iactus clamabat : dñe ne statua^s
illis hoc peccatum. Hoc ergo modo magn² eusebius est defundus .
Et qui trachie barbaros euitavit, Impioꝝ hereticoꝝ man² dediare
non potuit : s; martirij coronam illoꝝ ferocitate suscepit. Nec ergo
gesta sunt post reuersionem episcopozū. Ca. v.

Porro gratianus trachiā barbaros vastare cognoscens . italia
relicta penā venit, Ea tempestate theodosius . tam ppter pa:
rentū nobilitatem quā p fortitudine p̄p̄ia noiātissimus habebat :
et ob hāc causam inuidia similitum iudicium fatigat² . in hispania
morabatur . vbi et ortus fuerat et nutrit² . Cūq; impatoꝝ quid faceret
hesitaret . quippe cum barbari eleuati victoria . inexpugnabiles esse
viderent^r . ducatu theodosij pugna credidit terminari . Repente siq; e
eum ab hispanijs euocans et magistrum militū esse denunciāns . cū
expeditu ad barbaros destinauit . At ille fide munitus . confidenter
ad trachias est profectus . Quo dū venisset vidisset q; barbaros . ex:
ercitum ordinauit ad pugnam . Congressione vero facta imperum
barbari non ferentes . suas acies reliquerunt . Et illi quidem fugie:
bant : s; hi foriter sequebantur . Immensa q; cedens tunc facta est bar:
baroz . Plurimis igitur interemptis paucisq; latenter transeūtibz
histrum : mox dux optimus exercitu disperso p vicinas vrbes . ipse
velociter remeauit ad principē . ita ut ipse triumphoz suoz nunciū
existeret . Qd tñ nec ipi impatoꝝ dum miraret^r factum credibile vi:
debat^r . inuidi siquidem etiā fugisse eū dicebāt et exercitū poidisse
At ille derogātes sibi peijt dirigi . qui viderent hostiū multitudinē
peremptoz . His verbis impatoꝝ flexus . direxit qui res actas inspi:
cerent eiꝝ renunciarent . Porro dux optimus inter hec diuinā vi:
sionem vidit . et ab ipso omniū deo aperte sibi ministrata . Conspexit
enim in somnis . quia sanctus melecus antiocene ciuitatis antistes
damide se vestiret imperiali . et corona caput ornaret . Nec cum no:
cte vidisset cuiā mae retulit amicoꝝ . At ille clarū esse somnū dixit
et nichil enigmaticū nichil dubium continere . Cūq; pauci omino
transissent dies : qui p victorie inspectione missi fuerant remearūt
Perempra q; hostiū multa milium narrauerūt . Quāobrem letatus
princeps . theodosiū fecit impatorem . Socrates.

Consulatu aufonij et olibrij sexta decima die ianuarij mensis

Theodoricus,

Quod itaque ei scriptor pre valentis; ipse rursus ad italiã reuertit et illum ad regna collata transmisit. Quorū igitur ut impium sumpsit. pre omnibz de concordia ecclie cogitauit; et vniuersūq; p̄sulatus episcopoz constantinopolim cōuenire p̄cepit. Nec sola erat arriano plena contagio; nam occidens liber huiusmodi languore p̄mansit. Constantinus enī senior filioz constantini maioris. et constantius iunior. paternā fidem integrā seruauerūt. Rursus etiā valentinianus impator hesperie inuiolatā custodiuit fidei pietatē; oriētis autē tractus. multifariā huiusmodi labe completus est. Arrius enī alexandrine presbiter ciuitatis. hanc ibi genuit blasphemiam. Post quē eusebius patrosilus et eius palestini et pulmus atq; gregorius fenices theodolus. Post quos etiā athanasius et narcissus cilices et alij plurimi male iactata semina nutriuerūt. His igitur nequissimis cultoribus; fuit cooperatoz constantius atq; valens. Pro hac ergo solummō causa. theodosius suo subiacentes impio constantinopoli congregari p̄cepit episcopos.

Interea macedoniani post legationē ad liberiū destinatam aliquādo tempore sine discretiōe cōmunicabant. ipi et qui ab initio definitōz fidei nicene susceperant. Cūq; lex principis gratiani licentiā religionibz sicuti uellent. Communicare p̄buisset. uenuo sunt diuisi. Cōgregatiq; in antiochia statuerunt uocem consubstantialitatis amouendam. et uenerantibz nicenans fidem. non esse cōmunicandum.

Sed plurimi uidentes eozū uarietatem recesserunt ab eis. et consubstantialitatis sectatoribz sunt uniti. Ca. vi. Sozomenus.

Quoniam theodosius bello barbaros superasset. et illi romanos amicos habere deprecarentur. causa federis acceptis obsequiis thessalonicam uenit. ubi dum in egritudine incurrisset ab acolio eius ciuitatis ep̄o baptizatus est. licet a p̄genitoribz xp̄ianum dogma et fidem niceni concilij sequeretur. Socrates.

Nunc igitur baptizari cupiens propter infirmitatē thessalonicē suam requisuit episcopū cuius fidei esset. Quo respondente. quō arriana pestis in illiricum non ualisset accedere. h̄ inuiolatā ab initio fidem nicenūq; conciliū conseruarent. Ille libenter eius uerba suscipiens. baptizatus atq; egritudine liberatus est. vij. So.

Quod igitur impator q̄ melius esset p̄uinciare subiectis
 cui⁹ esset fidei ne videret vim facere. si quēquā subito inui-
 tum ad cultum religionis impelleret. legem a thessalica populo cō-
 stantinopolitano p̄posuit. Hoc enim visum est s̄ ut veluti de quadā
 ciuitatis arce omnib⁹ subiectis alijsq; ciuitatib⁹ iudicante scriptura
 fieret manifesta. Cuius legis verba sunt hec. Impator gratian⁹
 valentinianus. et theodosius augusti. ad pplm̄ orbis constantino-
 politane. Cunctos populos quos clementie nostre regit tempamē-
 tum. in tali volumus religione versari s̄ quā diuinū petrū constat
 aplm̄ tradisse romanis. Religio vsq; nunc ab ip̄o insinuata decla-
 rat. quāq; pontificē damasum se qui daret s̄ et petrū alexandrie epi-
 scopum virū aplice sanctitatis s̄ hoc est ut scōm apostolicā discipli-
 nam euangelicāq; doctrinā s̄ patris et filij et spiritus sancti vnā dei-
 tatē. sub pari maiestate. et sub pia trinitate credamus. Hanc legem
 sequentes. xp̄ianorū catholicorū nomen iubem⁹ amplecti s̄ reliquos
 vero dementes velanosq; iudicātes heretici dogmatis infamiā su-
 stinere. diuinā primū vindictā. Post etiam motus nr̄i quē ex celesti
 arbitrio sumplerimus s̄ vltione plectēdos. Data iij. kal. mar̄i thes-
 salonice gratiano quinto et theodosio augustis consulib⁹. Hec san-
 diens post paululum constantinopolim venit. Ca. viij.

Nunc igitur gregorius nazanzenus cōmuni decreto multorū
 episcoporū in constantinopolim transmūtand⁹ intra ciuita-
 tem in paruo oratorio sacra celebrat. Cui loco postea principes ba-
 silicā maximā copulentes. eā vocauerūt anastasiā. ix. Sozo.

Que non solum pulcritudine et magnitudine. verū apertissi-
 ma apparitione dei noscitur illustrari. Illic enī diuina vir-
 tus in somnis et aperte. plurimis et frequenter. multisq; languētib⁹
 et in rerū piculis constitutis s̄ subuenisse dinoscit. ita ut crederetur
 ab aliquib⁹ sanctā mariam xp̄i matrē virginē hanc esse s̄ cum tali
 nāq; habitu multis ostendit. Quā basilicam ideo anastasiā vocāt
 Sicuti reor s̄ eo q̄ dogma niceni concilij in constantinopoli quāsi
 iam mortuū eo loci expositionib⁹ gregori⁹ resurrexerit. Ego tamē
 audiui veriloquos quosdam retulisse. dū ppl̄s illic congregaret̄ ad
 missas. mulier quedā pregnans. de superiori porticu cadēs. defūda
 est. Tūc cōmuni oratione facta sup̄ eam reuixit. et cū partu saluata

est. Quãobrem nimis inopinabilem. anastasiæ nomen. id est resur-
rectionis accepit, Ca. x. Socrates.

Gregorius itaq; vir eloquentissim⁹ ac venerandus. agnosces
aliquos murmurare. eo q̄ esset ex alia ciuitate & adueniente
principe constantinopolim habitare declinabat. Imperator tamẽ dũ
in tali statu inuenisset ecclesias & cogitabat quẽadmodum pacifica-
ret omnes & et cunctas augetet ecclesias. Mandauit ergo repente di-
mofilo qui tunc arriane religioni presidebat. Si uis inquit credere
secundum niceni dogma concilij & ornatur populus et suscipiat pa-
cem. Cũq; ille propositionem huiuscemodi refugisset & tunc impe-
rator. Si pacem inquit concordiamq; dedinas & fugere te etiam a
sacris basilicis ego precipio. Nec audiens dimophilus. et cogitans
quia graue esset potioribus resultare. Conuocans in ecclesia plebez
et surgens in medio cunctorum hec per se subiectis uerba locutus ẽ
Fratres & scriptum est in euangelio. Si persecuti uos fuerint ex ista
ciuitate & fugite in aliam. Quia igitur imperator ecclesijs opus ha-
bet & scitote crastina nos collecta foris urbem celebraturos. Nec cum
dixisset & egressus est. non tamẽ sic intelligens euangelij uerba. quẽ-
admodum dicta sunt. Illic enim precipit & ut fugientes habitacões
mundanam. hierusalem requirant supernam. Egressus ergo ciui-
tatem ante portam conciliabula celebrabat. Cum quo simul exijt
lucius alexandria pulsus & quia tunc constantinopolim morabat.

Sic itaq; theodosij concordiam non ferentes & post quadraginta
annos ecclesias quas tenuerant reliquerunt. egressi de ciuitate. quĩ-
to consulatu gratiani et theodosij. primo mense nouembrio. Quo
facto niceni fidei sectatores ecclesias receperunt. Ca. xi. Sozo.

Situr cum eunomius ualẽtis tempore a suis clericis recessisset. apud
semetipos i bitunia morabatur. Vir callidus. et dicendi perit⁹. Mul-
tusq; populus concurrebat ad eum. alij experiri uolentes. alij audi-
re que diceret. Horum fama peruenit ad principem. Cum quo ipse
quoq; uoluit habere sermonem. Sed augusta placilla precibus eũ
retinuit. Erat enim fidelissima. et niceni dogmatis iura sub integri-
tate seruabat. Timuitq; ne ut assolz eloquio uiri callidi captus im-
perator. facile in sede eius incurreret fide. xij.

Theodorico

Interea cum episcopi centum et quinquaginta fuissent constantino-
 polim congregati. precepit imperator ut nullus proderet. quis esset
 maximus ille meletius. Nolebat enim ex memoria sui somnii. viru
 illum sibi in indicari. Cum ergo omnis illa multitudo pontificu
 regiam introisset in domum. relictis omnibus ad magnum cucur-
 rit meletium. et veluti quidam filius patris amator. post multum
 tempus paterna visione potitus amplectebatur eum. et simul oscu-
 labatur oculos. labia. pedus. caput. dexteram q; eum in somnio
 coronauerat. insinuauitq; illi. qua viderat visionem. Cung; etiam
 ceteros congrue salutasset. rogauit. tanqua patres ut de rebus pre-
 sentibus cogitarent. et ut in vrbe constantinopolitana ordinaretur
 epus. *Ca. xij. Socrates.*

Et cum speraret posse macedonianos vniri. etiam eorum co-
 uocauit episcopos. Conuenerunt ergo de consubstantialitatis
 fide. timotheus alexandrinus. arillus hierosolimitanus. post peni-
 tenciam in consubstantialitatis dogma consentiens. Meletius antio-
 chie et acolus thessalonice alij q; plurimi. Ita ut centum quinquaginta
 numerus impleteretur. Macedonianorum vero preerat eleusius
 cizici. et lamfaci marcianus. Erant q; simul triginta sex. quorum
 plurimi esse videbantur de ciuitatibus helleponti. Conuenerunt
 itaq; consolatu eucharij et euagrii. mense maio. Igitur impera-
 tor et epi partis eius laborabant. ut eleusius eiusq; sequaces vnire-
 tur ecclesie comemorante eos legationem. qua miserant ad liberium
 Tunc romane orbis episcopum per eustachium. Et quia dudum
 sponte ei comunicassent. nec esset sine pudore. ut subito bene prius
 placita permutarit. At illi eius monita apertaq; conuicia parui-
 pendentes. elegerunt sequi potius arrianam pestem qua consubsta-
 dialem dicere trinitatem. Nec fatentes. de constantinopoli sunt egressi
 Et scribebant alterutris. ne quis eorum in niceni concilij dogmate
 consentiret. *Ca. xiiij.*

Regori; itaq; qui tunc constantinopolitanam regebat eccle-
 siam. ad nazanzum remeare tendebat. Pro quo cum episco-
 patus constantinopolitane vacaret ecclesie. timotheus alexandrin;
 petri successore. maximum quendam zinicum ordinauit episcopum
 cum nuper conuocasset eum. Is enim erat etiam appollinaris velsaie

fascinatus. Sed non pertulerunt hoc malum viri sanctissimi constantinopoli congregati. Et dum egyptij maxime se pro eius ordinatione separassent sacra officia cum gregorio celebrabant. At ille grauiter ferens. rursus factam diuisionem. exorabat uniuersos ut laudedignum virum quererent: quem pontificem ordinarent. Tunc illi eius uobis acquiescentes: nectarium generis nobilitate decoratum constituerunt constantinopolitane ciuitatis episcopum. Maximum uero appollinaris contagio laborantem: nudatum pontificali dignitate proiecerunt. Tunc etiam regulam protulerunt. ut constantinopolitanus episcopus haberet honoris priuilegia post pontificem romanum. eo quod sit noua roma. Firmaueruntque rursus nicenam fidem. et patriarchas constituerunt distribuentes prouincias: ut episcopus uniuscuiusque diocesis ad ecclesias non iret extraneas. Hoc enim premitus propter persecutionis tempus: indifferenter agebatur. Distribuerunt itaque nectario quidem maximam ciuitatem et traciam ponticam uero diocesim belladio qui post basilium fuit. cesariam cappadocie: gregorio nicensi basilijque germano: Troilo quoque meletine armenie. ius patriarche dederunt. Athanasium uero diocesim isoniam: hlocius est sortitus. Optimus autem antiochie pishoie. egyptum quoque timotheo alexandrino distribuerunt. Porro ecclesiarum orientalium gubernationem eius presulibus commiserunt: pelagio laodicena et diodoro tarli: antiochene ecclesie priuilegia reseruantes que tunc meletio presenti dederunt. Definierunt pariter: ut siquid in prouincia qualibet emergeret prouincie concilio finiretur. In his omnibus suum prebuit etiam impator assensum. Theodorice.

Pruo siquidem tempore transeunte. sanctus quidem meletius est defunctus: et ab omnibus sapientibus cum preconijis maximis est sepultus. Ca. xv.

Estate uero sequenti rursus plures episcopi ad constantinopolim pro causis ecclesiasticis sunt reuersi: ubi occidentalium episcoporum sinodicam susceperunt epistolam: inuitantem eos romam ut illic maximum celebraretur concilium. Sed illi quidem profectionem quasi nichil habituram lucri refugerunt. Verum literas direxerunt damaso ceterisque presulibus. quos pro clariori noticia subdere necessarium iudicauit. Dominis honorabilibus atque

venerandis fratribus et cōministris damaso ambrosio britonio va-
leriano acolio basilio et reliquis sanctis episcopis in maxima ro-
ma collectis sancta synodus orthodoxorum episcoporum congrega-
torum in maxima ciuitate constantinopolim in dño salutē.

Velut ignorantie vestre reuerentie insinuare atq; narrare mul-
titudinum passionum ab arriana potentia nobis sepius il-
latarū forsitan superuacuum est. Non enim ita negligere vestram
credimus sanctitatem ut adhuc egeatis discere quos certum est con-
dolere. Sed neq; tales nos constrinxere tempestates ut pro sui par-
uitate latere potuissent neq; tempus persecutiois est nouū. h̄ adhuc
memoriam seruat antiquā non solum in his qui passi sunt sed et
in his qui participes sunt quorum proprias iudicant passiones.
Hesterno enim ut ita dicamus aut hodie exilioꝝ vinculis resolu-
ti post innumeras tribulationes ad ecclesias proprias sunt reuersi.
Aliorum vero in exilio defunctorum funera reuocata sunt. Quidā
vero etiam ab exilio remeantes et feruenti hereticorum furore detēti
amarior n̄ quā in exilio in xp̄ijs sunt perpeffi lapidibus ab eis
obruiti et supplicijs adhuc stigmata xp̄i et vulnera in suo corpore
circumferre noscuntur. Pecuniarum vero dispēdia honoris adē-
mptiones singuloꝝq; confiscationes et machinamina iniurias atq;
vincula quis numerare valebit ad singula. Omnes enim tribulati-
ones vere super nos multiplicatae sunt ultra numerum. Iuste qui-
dem quoniam valde peccauimus aut certe clemens dominus pas-
sionum multitudine nos voluit exerceri. Propter hec itaq; gratias
deo referimus qui et per tantas tribulationes seruos corripit suos
et secundum multitudinem misericordiarum suarum deduxit nos
rursus ad refrigeriū. Nobis itaq; tempus et labor maximus neces-
sarius fuit quatenus emendatio proueniret ecclesiarum ut tanquā
pro longa egritudine diligentia paulatim adhibita piscam pieta-
tis redderet sanitatem. Hoc etenim modo putabimur p̄secutionib;
acerrimis liberari et ecclesias longo tempore ab hereticis detentas
denuo reparare. Verūtamen graues adhuc nobis sunt lupi qui
postquā de causis expulsi sunt ex ip̄is pascuis oues arripiunt colle-
ctas facere contendentes populos omouentes et in nullo segnes ad
ecclesie lesionem. Erat itaq; sicuti diximus necessarium huic operi

tempus. Qui tamen fraternam circa nos caritatem ministrantes. sinodum in romana urbe dei voluntate fecistis et nos illic tanquam membra propria. litteris deo admirabilis principis euocastis et ut quomodo tunc ad tribulationes soli sumus additi et nunc sub imperatorum pia concordia non sine nobis regnaretis. sed etiam nos vobiscum secundum apostolicam vocem correpnarem. Oratio quidem nostra fuit si esset possibile et ut omnes nostras simul relinquentes ecclesias desiderio utili iungeremur. Quis enim nobis dabit pennas sicut columbe. ut volemus et apud vos requiescamus et Sed quoniam hoc omnino nudaat ecclesias et requie nuper inchoante res que nimis erat plurimis impossibilis et quia concurreramus in urbem constantinopolitanam causa litterarum ad nos directarum a vestra caritate et post aquilicenses concilium ad deo amabilem imperatorem theodosium et propter hanc solummodo causam usque ad constantinopolim preparati et de hac tantummodo sinodo ferentes consensum episcoporum qui per provincias remansere. Maioris vero prouectionis neque sperantes opus neque preaudientes omnino et antequam constantinopolim venirem. Super hec autem in diuiciis angusto tempore faciente neque preparare nos valentes ad longam profectioem et neque vniuersos comunicatores nostros in provinciis positos comonere et eorum consensum sumere preualentes. Quomodo igitur hec et alia multa plurimorum aduentum prohibere videbantur quod erat sine effectu rerum et vestre circa nos caritatis ostensionem hoc egimus reuerentissimos atque carissimos fratres et coministros nostros episcopos ciriacum. eusebium et priscianum. usque ad vos laborare alacriter exorantes per quos et nostram voluntatem pacificam et intentionem habentem unitatis ostendimus et zelumque nostrum. que pro saluberrima fide gerimus indicamus. Nos etenim persecutiones siue tribulationes siue minas imperiales. siue crudelitates iudicum. Siue quaslibet alias temptationes hereticorum libenter sustinuumus pro euangelica fide. que in nicea bitbinie. a trecentis decem et octo patribus roborata vincitur. Hanc enim et vobis et nobis et omnibus qui non subuertunt verbum vere fidei. complacere confidimus. cum scimus antiquissimum existere. et sequaces baptismatis. docentemque nos credere in nomine patris et filii et spiritus sancti. Diuinitatem quippe virtute

atq; substantiam. vnam patris et filij et spiritus sancti credimus. et
 equalem honorem ac dignitatem et imperium coeternum in tribus
 perfectissimis subsistentijs, Seu tribus perfectis personis ut neq; sa-
 bellij languor habeat locum confusione subsistentiarum. aut perem-
 ptionem proprietatum. neq; eunomianorū et arrianorum et pneu-
 matomathorum id est spiritui resistentiū blasphemia preualeat. S-
 stantia videlicet scōm illos aut natura aut diuinitate diuisa. et in-
 create consubstantialitati et coeterne trinitati postrema quedā vel
 creata. vel alterius substantie natura detur. In humanacionis
 vero xpi sermonem s; sine aliqua violacione seruamus. neq; sine a-
 nima. neq; sine mente aut imperfectam carnis dispensationem su-
 scipientes s; totum scientes perfectum quidem ante secula existere
 deum verum s; perfectum vero hominem in nouissimo dierum. xpi
 nostram salutem factum. Igitur que de fide a nobis aperte predi-
 cantur. Velut in summa hec esse noscuntur. De quibus amplius
 instrui poteritis. si et comum in antiochia factum a sinodo ibi con-
 stituta dignemini legere s; et qđ animo in constantinopolim ab vni-
 uersali sinodo cognoscitur esse prolatum. In quibus latius fidem
 professi sumus s; et contra nouitates heresum nuper exortas anathe-
 ma ex scripto protulimus. De dispensationibus aut particulari-
 bus ecclesiarum antiqua sicuti nostis sanctio tenuit. et definitio sā-
 ctorum patrum in nicea conuenientium. scōm vnamquāq; prouin-
 ciam. Et si pontifices voluerunt. ut cum eis vicini ppter utilitatem
 celebrent ordinationes. quibus rebus consequent et ceteras ecclesia
 apud nos edificari cognoscite s; et in signum ecclesiarum hec appro-
 bare sacerdotes. Porro constantinopolitane orbis nouellam ut
 ita dicamus ecclesiam velut ex ore leonis. hereticis suffossam blas-
 phemijs abstraximus et per misericordias dei ruerentissimum et deo
 amabilem nectarium episcopum ordinauimus. coram vniuersali
 concilio. cum cōmuni concordia. sub aspectu etiam deo amabilis
 imperatoris theodosij vniuersiq; cleri cuncta q; decernente pariter
 ciuitate. In seniori autem et vera apostolica ecclesia antiochie sirie.
 in qua prius venerabile xpianorum appellatum est nomen. reuerē-
 tissimum et deo amabilem episcopum flavianum et vniuersa pui-
 cia et de orientali diocesi concurrētes regulariter ordinarunt. omni

ecclesia pariter decernente et quasi sub vna voce hunc honorantes
virum. Quam ordinationem tanquam legalem suscepit comune con-
cilium. In matre vero cunctarum ecclesiarum hierosolymis consti-
tuta. reuerentissimum et deo amabilem crillum episcopum esse signi-
ficauimus. Qui regulariter olim prouincialibus ordinatus et plu-
rima propter arrianos diuersis temporibus certamina passus est.

His igitur tam legaliter et canonicè apud nos gestis. etiam vestra
reuerentiam congaudere deprecamur spirituali. Intercedente dilectione
et timore domino per quem humana remouetur offensio et ecclesiarum
edificatio preponitur vniuersis. Sic enim verbo fidei concordante.
et christiana nobis caritate firmata. cessabimus dicere quod reprehende-
bat apostolus et ego quidem sum pauli. ego vero appollo. ego autem
cephe et cum omnes videlicet appareamus christi qui in nobis diuisus
non est. Et si sine scismate corpus ecclesie deo iuuante seruemus cum
fiducia ante domini tribunal asslabimus. Nec contra arrii et eij eu-
nomijque vesaniam nec non contra sabellij forini marcelli. pauli sa-
mosateni. et macedonij conscripserunt. Similiter autem et appolli-
naris nouitatem palam abdicauerunt dicentes. In humanatione
vero domini sine violatione seruamus. Neque sine anima neque sine
mente aut in perfectam carnis dispensatione suscipientes. Porro
damasus omni laude dignissimus. agnoscens hanc heresim exorta
fuisse. non solum appollinarem sed etiam thimotheum discipulum
illius abdicauit. Et hoc orientem gubernantibus episcopis. litteris
proprie indicauit. quas curauimus subter annexere.

Epistola damasi vrbis rome pontificis Ca. xv.

Quoniam apostolice sedi reuerentiam debitam caritas vestra di-
stribuit et vobis plurimum carissimi filij prestistis. Nam licet
ecclesie in qua sanctus apostolus residens docuit. quodam modo nos gu-
bernacula que suscepimus teneamus. tamen profiteamur nos honore
minores esse et propterea omnimodo festinamus ut ad gloriam eius
beatitudinis peruenire possimus. Scitote igitur. quia dudum timo-
theum profanum in eruditum. appollinaris heretici discipulum cum
impio eius dogmate condemnauimus et nec ultra concedimus et eius
reliquas qualibet ratione de cetero preualere. Si autem adhuc ille
serpens antiquus semel et sedo percussus et ad penam propriam reuiuiscit

quig; extraneus ab ecclesia mortiferiq; venenis suis quosdam infidelium temptare non cessat s; hanc tanquam pestiferam declinate corruptione s; quatenus vos memores apostolice fidei . que p̄cipue in nicea a patribus ex scripto p̄lata est s; firmo gradu stabiles in fide . et immutabiles p̄oretis . et non vaniloquia et exterminabiles questiones ab isto audire paciāmini clericos vestros aut plebem . Nam enim semel formam dedimus s; ut qui semetip̄m cognouerit esse xp̄ianum . illud seruet qđ apostolis noscitur esse contradictum s; dicente sancto paulo . Siquis vobis annunciauerit preter qđ accepistis . anathema sit . Xp̄us enim filius dei dominus noster humano generi p̄ propriam passionem salutem plenissimā condonauit . ut totum hominem delictis obnoxiiū peccatis omnibus liberaret . Hunc siq; in deitate siue humanitate minus aliquid dixerit habuisse s; plenus spiritu diaboli . gebenne semetip̄m filium demonstrabit . Cur itaq; rursus a me queritis damnationem thimothei s; qui et hic iudicio apostolice sedis . presente quoq; petro alexandrine ciuitatis ep̄o . cum appollinari suo doctore damnatus est s; et in die iudicij tormenta debita supplicij sustinebit s; Si vero quibusdam leuionibus ille suadet veluti quendam spem habens qui verā spem in xp̄i confessione mutauit s; sciant se cū isto similiter perituros . cū quo ecclesiastice regule resultabunt . Deus vos incolomes custodiat filij carissimi . xvi .

Sed etiam alia quedam in eminentissima roma colligentes contra diuersas hereses conscripserunt s; q̄ huic operi necessario subdere iudicauī .

Professio catholice fidei quā papa damasus destinauit ad paulinum ep̄m in macedoniā qui fuit in thessalonica .

Quoniam post nicenum concilium talis error exortus est s; ut quidā dicere p̄fano ore presumant . sanctū spiritum per filium fuisse factum s; anathematizamus eos qui non cōmuni p̄dicant libertate cū patre et filio sanctū spiritum vnius eiusdēq; substantie atq; potestatis existere . Similiter autem anathematizamus et eos . qui errorem sabellij sunt secuti s; eundem dicentes partem esse quē filium . Anathematizamus arriū et eunomiū . qui simili impietate . licet verbis discrepent . filium tamen et sanctum spiritū creaturam esse confirmāt . Anathematizamus macedonianos

qui ex arriana radice deriuati non impietatem sed uocabulum muta-
uerunt. Anathematizamus forimū s qui hebionis heresim
renouans dñm nrm ihesum xpm solum ex maria confitetur.
Anathematizamus eos s qui duos filios esse profitentur unū ante se-
cula et aliū post carnis assumptionem ex uirgine. Anathema
tizamus eos qui pro rationali anima confirmant qd dei uerbum in
humanam carnem conuersum est. Ipse namqz filius uerbum dei nō
pro rationali anima et intelligibili in suo corpore factus est s h no-
stram hoc est rationalem et intelligibilem animā sine peccato assū-
psit atqz saluauit. Anathematizamus et eos qui dicūt uerbū
dei productione et corruptione a patre separatū et sine substantia eū
aut terminandū esse blasphemant. Eos aut qui ab ecclesijs
ad alias ecclesias migrauerunt s tamdiu a nostra cōmunionē alie-
nos habemus donec ad eas redeāt ciuitates in quibz primitus or-
dinati sunt. Siquis alio aut de loco ad locum migrans uiuē-
tis loco ordinatus est s tamdiu uacet sacerdotij dignitate qui propri-
am deseruit ciuitatē donec successor eius requiescat in dño. Si-
quis non dixerit semper patrem et filium et semper spiritū sanctum
esse s anathema sit. Siquis non dixerit filium natū ex patre
hoc est ex eius diuina substantia s anathema sit. Siquis non
dixerit uerū deū filium dei sicut uerū patrem eius s et omnia posse
et omnia nosse et patri equalem esse s anathema sit. Siquis dixerit
qd in carne degens filius dei cum esset in terra in celis et cū patre nō
fuit s anathema sit. Siquis dixerit quia in passione crucis do-
lore passus est filius dei deus et non caro cū anima quā induta est
forma serui quā sibi assumpsit sicut sacra scriptura dixit anathema
sit. Siquis non dixerit qd in carne quā assumpsit sedet in dex-
tera patris in qua etiā ueturū est iudicare uiuos et mortuos s ana-
thema sit. Siquis non dixerit spiritū sanctū ex patre esse uere
et proprie sicut et filiū ex diuina substantia et deū dei uerbum s ana-
thema sit. Siquis non dixerit omnia posse spiritū sanctum et
omnia nosse et ubiqz adesse sicut et filiū et patrem s anathema sit.
Siquis dixerit spiritū sanctū facturā aut filiū factū s anathema sit.
Siquis non dixerit omnia per filium et per spiritum sanctū fecisse
patrem hoc est uisibilia et inuisibilia s anathema sit. Siquis

non dixerit patris et filij et spiritus sancti vnā deitatem . potestatem . diuinitatem . virtutem . vnā gloriam . dominationem . imperiū . vnā voluntatem et veritatem . anathema sit . Siquis tres psonas nō dixerit veras . patris . et filij et spiritus sancti equales . semper viuentes omnia continentes . visibilia et non visibilia . omnia potentes . oīa q̄ saluantes . anathema sit .

Siquis non dixerit ad orandum spiritū sanctū ab vniuersa creatura . sicut et filiū atq; patrem . anathema sit . Siquis de patre et filio bene sapuerit . de sancto autē spiritu non recte crediderit . hereticus est . Quia omnes heretici de filio dei et de sancto spiritu male sapientes . in iudeorū atq; gentilium in creulitate consistere conuincunt .

Siquis autem diuiderit deum patrem et deum filium . et deum spiritum sanctum . affirmās deos dici . et non deum propter vnā deitatem ac potestatem quā esse credimus et nouimus patris et filij et spiritus sancti deum vnū subtrahens . vero filiū et spiritū sanctū tanquā solum opinatus patrem deū . anathema sit . Nomen enī deorum et angelis et omnibus sanctis a deo positū est atq; donatū . De patre vero et filio et spiritu sancto propter vnā equalemq; diuinitatem non deorum nomina s̄ dici nomen traditur atq; significatur . Vt credamus . quia in patre et filio et sancto spiritu solummodo baptizamur . et non in archangelorū et angelorum nominibus sicut heretici aut sicut iudei gentiles q̄ vesamunt . Nec igitur xpianorum salus est . ut credentes trinitati hoc est . patri et filio et spiritui sancto et in ea baptizati . vnā deitatem et potestatem et diuinitatem et substantiam in eo esse credamus . Nec itaq; graciano viuente sūt facta . xvij . Socrates . Utrea theodosius imperator . corpus episcopi pauli de ancira tunc reuocari fecit . Quem philippus prefectus . propter macedoniū exilio destinatū . in cōcusso armenie fecerat suffocari . Qd̄ funus . cum honore maximo atq; veneratione suscipiens . in ecclesia recondidit . que nunc ex eius nomine noscitur appellari . Quā tunc macedoniani tenuerant ab arrianis diuisi . et expulsi ab imperatore quia eī noluerunt sequi fidem .

Sozomenus .

In qua basilica plurimi nescientes veritatē . paulum . apostolum illic iacere credūt . et maxime mulieres ac populi . Hoc itaq; tempore etiā melecij reliquie in antiochiā relate et iuxta sepulchrum babile

martiris noscuntur esse recondite, Fertur enim quia per totam viam
iussu principis ministrantibus cunctis ciuitatibus cum psalmodia
et honore debito • funus eius usque ad antiochiam fuerit reuocatum
Ca. xvij. Socrates.

Interea hec theodosius imperator filium suum archadium designauit
augustum • consulatu vero merobaudis secundo et saturnini sexta
decima ianuarij mensis die. Non longo post tempore adierunt ubi-
que totius religionis episcopi eodem consulatu iunio mense. xix.
Inter hec euocans imperator nectarium • tractabat cum eo quid fie-
ret ut non xpianitas discordaret • sed tota uniretur ecclesia. Dicebat
aut oportet examinari questionem ecclesiam segregantem quia dum
discordia recederet • concordia ecclesiam congregaret. Hoc audiens
nectarius • cogitabat et euocans agelium tunc nouacionum epi-
scopum tanquam in fide consortem • indicauit ei votum imperatoris.
At ille cum esset rebus alijs venerandus • de dogmate tamen non
valebat reddere rationem. Sed lectorem suum sifinnium nomine sta-
tuit qui pro eo deberet proferre sermonem • virum eloquentem et rebus
expertum • summam scientem sacrarum profundissima litterarum •
sed etiam philosopha dogmata. Is ergo dixit • quia disputatio non
solum scismate non uniret. Et propterea nectario dedit tale con-
siliium. Bene namque sciebat • quia veteres patres • principium sub-
stantie filio dei dare vitabant • quoniam percepissent cum patre coeternum.
Quapropter dedit consiliium • ut disputatiuas fugeret intentiones
et testimonium ex traditione veterum adhiberet • utque presules heresum
requireret imperator • utrum sermonem vellent facere de antiquis
ecclesie doctoribus • qui ante diuisionem floruerunt. An certe illos
velut alienos xpianitate respuerent. Et si quidem eos abnegarent
obijceretur eis. Ergo eos anathematizare presumite. Et si hoc pe-
trare non presumerent • a populo pellerentur quo facto • apertam
fore victoriam veritatis. Si vero de principij non offenderentur do-
ctoribus • nostrum inquit est prebere veterum libros • per quos nostrum
dogma eorum testimonio roboretur. Inter hec cum nectarius si-
fynnio hec dicente libenter audisset • festinus ad palacium properauit.
Dixitque principi consiliium sibi datum. At ille considerata sententia
causam sapienter instituebat. Deinde conuocatis heresiarchis • requisit

si susciperent magistros ecclesie . qui ante tempora diuisionis existis-
 sent, Illis vero non abnegantibus sed tanquam preceptores honorā-
 tibus . rursus imperator interrogauit . si eis horū testimonia xp̄iani
 dogmatis complacerent. Nec audientes presules heresum atq;
 disputatores eorum . erant enim plurimi ad disputationem prepa-
 rati . in responso uehementer heserunt. Irruit enī in omnes magna
 discordia . alijs dicentibus bonum imperatoris esse propositum . alijs
 vero cogitantibus . quia non eorū expediret intentioni . dū alijs aliter
 de libris veterū sentire uiderentur . et nequaquam inter se conspira-
 bant . sed erant diuisi . Non solū aduersus alias hereses . sed etiā inē
 semetip̄os qui dudum vnus heresis esse uidebantur . Quāobrem
 consors malicia . sicut lingue giantiū veterū est diuisa . et turris
 eorū funditus est subuersa. Cognoscens igitur imperator eorum
 confusionem . et quia in disputatione solummodo et non in antiq̄s
 expositionibus confidebant . alio properauit itinere . eisq; declarauit
 ut ex scripto vna queq; religio terminū sue fidei declararet. Tunc
 callidi viri singularū heresum subtiliter sua uerba tractantes . do-
 gma propriū conscripserunt. Erat etiā definitus dies . quo singu-
 li episcoporū ad palatium conuenirent. Aderant ergo nectarius et
 agelius . consubstantialitatis fidei presidentes . arrianorū uero dimo-
 filus . eunomianoū ip̄e eunomius . macedonianoū eleusius cizici .
 Igitur imperator eos qui cōuenerant et vnus cuiusq; dogmatis
 scripta suscipiens . seorsumq; recedens orauit intente . ut ei cooperare-
 tur deus ad ueritatis electionem. Deinde vnus cuiusq; dogmatis re-
 legens scripturā . alia quidem omnia tanquam diuisionē trinitatis in-
 troducentia culpans repente dirupit . et solum consubstantialitatis
 dogma cū laude suscepit. Nec enim occasio fuit . ut nouaciani be-
 ne agentes intra ciuitatē haberent rursus ecclesias . Ammiratus nā-
 q; princeps eorū concordia circa fidē . legē precepit . ut propria orato-
 ria detinerent . et priuilegia sue ecclesie atq; fidei possiderent. Verum
 aliarū religionū antistites . propter discordiā suā . in reprehensionē
 sui populi uenientes . estuabant . tristiciasq; confusi discedebant. Et
 litteris consolabantur alterutros ut non affligerentur cur eos plu-
 rimi relinquentes ad fidē consubstantialitatis accederent . dicentes
 quidem multos uocatos . paucos aut electos. Quō utiq; non dicebāt

quando multum pplm per potestatem sibi met aggregabant. Sozo.
Operator interea lege sancit • ut heretici neq; ecclesias haberent •
neq; de fide docerent • neq; ep̄os aut alios ordinarent. Et alios quidē
a ciuitatibus expelli • alios sine honore esse • neq; frui cōmuni ciui-
litate permisit • insuper crudeles penas aduersus eos in lege conscri-
psit • quas tamen executus non est. Studebat enim ut per hec con-
cordes existerent • nō vere supplicio subiacerēt. Ca. xx. Soc.

Sed neq; hi qui tuebantur fidem niceni concilij • penitus a tri-
sticia videbantur extranei. Nam antiocheni eos qui concilio
presentes fuerant declinabant • egyptij et arabes et ciprij flavianum
ab antiochia expellendum esse dicebant • palestini vero et phenices
atq; siri pro flauiano laborabant. Quarum rerum terminum pprio
loco narrabimus. Eo siquidem tempore quo constantinopoli si-
nodus agebatur • talia circa hesperiam prouenerunt. Maximus
de britānorum partibus contra romanorum surrexit imperium •
et laboranti graciano contra alamannos intulit bellum. In italia
vero puero satis existente valentiniano • rerum curam probus ex-
consule atq; prefectus habebat. Iustina vero valentiniani mater cū
esset arriana • uiuo quidem marito ledere non preualuit orthodo-
xos. Cum mortuo et filio valde iuuenulo • mediolanum ueniēs
ambrosio episcopo erat infesta • ita ut eum destinari iuberet exilio.
Capitlm xxi. Theodoricus.

Quoniam de ecclesia iuberetur exire ambrosius • ait, Ego sponte
hoc non ago • ne lupis ouium septa contradere videar aut blas-
phemantibus deū. Sic si placet occide • hoc loco mortē prona susci-
pio voluntate. Sozomenus.

Quoniam populus singulariter diligens ambrosium resultaret
et trahentibus eum ad exilium valde resisteret • potius indi-
gnata iustina vocauit beniuolum tunc questorem • iubens ut velo-
citer proponeret legem • que fidem prolataam arimino confirmaret.
Cunq; ille hoc agere dedinaret • erat enim orthodoxus • maioribus
cum cingulis inuitabat. Beniuolus autē discingens se • balteū ante
pedes auguste proiecit dicens, Neq; illum honorē • neq; maiorem
velle se pro impietatis habere mercede. Cunq; ille hoc facere omni-
modis refutasset • inuēti sunt alij q̄ nequicie iussomb? ministrarēt.

Socrates,

Iter hec nunciatur. quia gracianus dolo tyranni maximi fuisset occisus, Andragratius enim dux maxima in lectica portatus ut occideret gratianum. huiusmodi opinionem misit in vulgus. quia vxor graciiani suo viro festinaret occurrere. in lugo uno galle ciuitate fluiuium transeunti. Gratianus autem credens coniugem reuera venire quam nuper acceperat non precauuit eius insidias. et veluti cecus in foueam in manus hostis incurrit. Dum ergo venisset gratianus quasi ad vxoris vehiculum ex improviso exiliens andragratius gratianum callidus interemit. Mortuus ergo est consulatu merobaudis et saturnini. anno imperij quinto decimo. vite vicesimo et quarto. Hoc itaque facto. ad presens contra ambrosium ira iustine quæuit. Porro valentinianus licet inuitus. tempore necessitatis flexus in maximi consensit imperio. Tunc probus metuens maximi potestatem. ab italia in illiricum venit. et in thessalonica macedonie morabatur.

Theodosius,

Quoniam audisset maximus que contra ambrosium rursus magniloquum predicatorem veritatis agerentur. scripsit valentiniano ut bellum quod agebatur contra ecclesias solueretur monens. ut paternam non amitteret pietatem. adiecitque etiam minas belli. et nisi quiesceret verba operibus adimpleret. Quãobrem sumens exercitum. venit mediolanum ubi tunc ille degebat. Porro valentinianus agnoscens eius inuasionem fugit in illiricum. experimento cognoscens que mala matris consilio sustineret. Porro theodosius audiens que iustina fuerant gesta et a tyranno conscripta. fugienti valentiniano rescripsit. Nõ esse mirandum si imperatori quidem terror tyranno vero potestas accresceret. dum imperator pietati rebellis extitisset. tyrannus autem ei auxiliũ commodaret. Et propterea ille qui dem fugeret nudus. ille vero armaret aduersus nudum.

Socrates

Nunc igitur theodosius imperator in maxima sollicitudine constitutus. contra tyrannum parabat exercitum. metuens ne quid etiã contra iuniorum valentinianum insidie tyranni preualerent. Ea tempestate etiam legatio persarum aderat pacem petens. Quo tempore filius quoque honorius ei natus est de vxore placilla. consulatu richomeri et dearchi nona die septembrij mensis. Quo

consulatu agelius quoque nouatianorum episcopus est defunctus.

Capitulum Vicesimumsecundum

Sequenti vero consulatu archadij augusti primo et paudoni defuncto thimotheo alexandrine ciuitatis episcopo theophilus suscepit presulatum post annum vero dimofilo arrianorum antistite moriente arriani marinum quendam episcopum sibi metum ordinauerunt. qui tamen diu non vixit. Sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriente dorotheus ab anthiochia sirie deducentes habuere pontificem. Igitur imperator contra maximum festinans constantinopolim. imperatorem filium suum reliquit archadium. Cuius thessalonicam venisset inuenit valentiniani iudices in maxima tristitia constitutos. quia thirannum velut imperatorem ex necessitatis causa susceperant. Theodosius autem aperte quidem nec refutabat nec admitebat legationem maximam. Sumens ergo cunctum exercitum. mediolanum tenebat ubi erat et maximus. Interea arriani constantinopolim positi. diuersas opiniones in populo seminantes dicebant. Et exercitum imperatorem amisisse et ipsum thiranni ducibus subiugatum. aliisque multa. que solent inimici voto nequitie iactare ita. ut crebro hec audientes non opinionem sed vera iam crederent. His sermonibus arrianorum populus inflammatus ad irrationabilem quandam exarsit audaciam domusque neptarij episcopi concremauit. consulatu theodosij secundo et cinegij. Verum imperator Theodosius dum thirannum aggrediretur. cognoscentes maximi milites presentiam instructionis imperialis et signorum eius aduentum. nec fame ipsius impetum sustinere preualuerunt. Sed apprehendentes thirannum. vindictam ei protinus obtulerunt. qui eorum consulatu peremptus est septima et vicesima die augusti mensis. Antragacius autem qui peremerat gracianum. in vicino fluuio semetipsum proiciens expirauit.

TUNC igitur imperatores Valentinianus et Theodosius. peracta victoria venire romam. Erat enim cum eis pariter et honoris valde puer. quem post victoriam contra maximum gestam ab urbe constantinopolitana Theodosius euocauerat.

Socrates.

Quoniam igitur in romana urbe morarentur festiuitates pro victoria celebrantes. tunc suam bonitatem circa symmachum consulē theodosij imperator ostendit.

Is enim Symachus inter Senatores precipuus habebatur: eratque
 romani eloquij eruditione mirabilis cuius multi quoque reperiuntur
 libri. Scripsit ergo maximi laudem: eamque recitavit. Vnde post ea res
 maiestatis esse videbatur. Quobrem mortem metuens confugit in
 ecclesiam. Verum imperator cum esset perfectissime christianitatis et non solum
 sue fidei sacerdotes honoraret: sed etiam novatianos qui christe eius fidei
 decreta servarent: leontio tunc episcopo romanis ecclesie novatianis rogantibus
 beneficium conferens: symmachum absolvit a crimine. Cuius
 veniam symmachus meruisset apologeticum id est satisfactionalem li-
 brum in theodosio imperatore conscripsit. Ca. xxiiij. Soc.

Theodosius igitur imperator in romana urbe positus. multum
 profuit civitati: alia prohibendo. alia utiliter auferendo. Duas tamen
 res dignas confusione prohibuit. Erant ab initio in urbe roma do-
 mus ingenti magnitudine fabricate: in quibus panes fiebant qui
 universae civitati ministrabant. Non mancipes. tempore precedente pi-
 strina publica latrocinia esse fecerunt. Cum enim essent mole in locis
 sub terraneis constitute: per singula latera earum domuum tabernas
 instituentes: meretrices in eas prostare faciebant quatenus per eas plu-
 rimos deciperent. Alios qui pro pane veniebant: alios qui ibi pro luxurie
 turpitudine festinabant. Arte namque mechanica. in molam de taber-
 na cadebant. Et hoc paciebantur maxime peregrini. et ita fiebat. ut
 multi usque ad senectutis tempus laborantes. exinde non permitterent exire
 estimantibus eorum proinquis eos esse defunctos. In huiusmodi la-
 queum. quidam miles theodosij imperatoris incurrit. Cum fuisset clau-
 sus ad molam. nec vimitteret exire. euaginato gladio prohibentes oc-
 cidit. At illi terrore detenti militem demiserunt. Hoc agnoscens impera-
 tor. et mancipis supplicij interemit. et ipsa pistrina destruenda fun-
 ditus esse precepit. Aliam rursus abrogavit huiusmodi causam.

Si qua mulier in adulterio capta fuisset. hoc non emendabat.
 sed potius ad augmentum peccandi contradebat. Includentes enim eam
 in angusto prostibulo. et admittentes qui cum ea fornicarent. hora que
 turpitudine miscebant tintinnabula percutiebant. ut eius sono illius
 iniuria fieret manifesta. Nec audiens imperator. permanere non pas-
 sus est. Sed ipsa prostibula destrui iussit. aliisque penis adulteras
 sanciebat affligi. His actis. relicto valentiniano rome ipse cum

honorio constantinopolim remeavit & consulatu vaciam et simma-
chi die tercia decima mensis nouembris xxv. Theodorice?

Reuertente siquidem theodosio ab hesperijs partibus venit ad
eum amphilocheus vir ammirandus & cui sepe meminimus
supplicans ut arrianorum concilia de singulis ciuitatibus prohiberentur. Verum
imperator crudelem iudicans esse petitionem & spreuit eum. Porro sa-
pientissimus amphilocheus eo quidem tempore tacuit & huius cause re-
medium memorabile preparauit. Post aliquos namque dies ingressus
palatium vidensque filium archadium iam imperatorem astantem patri theodo-
sium solemniter salutauit. Filium vero non ei exhibita salutatioe
deseruit. Verum imperator credens oblitum amphilocheum & inuitauit
ut eum osculari deberet. At ille sufficit inquit ei proprius honor. Tunc
imperator contristatus ad suam iniuriam filio factam contumeliam
iudicabat. Porro sapientissimus amphilocheus consilium sue intentio-
nis aperuit & et cum clamore dixit. Videns imperator quemadmodum fi-
lio tuo contumeliam non pateris irrogari? Crede ergo et omnium deum
sic abominati eos qui eius unigenitum filium blasphemare contendant
Et velut ingratos & circa saluatorem et benefactorem haberi semper in o-
dio. Hoc intelligens imperator et gesta simul dicta quae miratus legebat
repente protulit hereticorum concilia prohiberi. Socrates.

Quia haec itaque tempora in antiochia syriae paulino episcopo moriente
plebs eius declinabat omnimodo flavianum & propter haec eua-
ngelium ordinauerunt suae partis episcopum. Quo in breui tempore mortuo alius
quidem in eius loco factus iam non est flauiano quippe nitente. Ve-
rum hi qui declinabant flavianum propter iuramentum per uariationem
seorsum solemniter celebrabant. Porro flauianus omni virtute cura-
bat ut eos sibi aggregaret. quod paululum hoc modo noscitur
euenisse & cum damasus romanus pontifex et theophilus alexandri-
nus indignarentur circa flavianum non solum propter perjurium sed etiam
quod ipse fuit occasio ut populus fidelium discordaret & postea theophilus
a flauiano rogatus misit isidorum presbiterum in contristatum dama-
sum flauiano mulceret episcopo dicens. Vtile fore populi concordiae si cul-
pa iam facta flauiano remitteretur. Hoc itaque modo communionem
reddita flauiano antiochenus populus paulatim concordiam re-
parauit. Arriani vero ab ecclesijs pulsi & in suburbanis antiochenis

collecta agebant, Inter hec autem mortuo cirillo hierosolimorū
episcopo, Iohannes in eius sede successit. **Sozomenus.**

Eo siquidem tempore etiā in alexandria huiusmodi seditio ge-
nerata est. Preceperat impator. ut studio theophili in alexan-
dria paganorum tēpla destruerent. Theophilus p̄tate percepta. stu-
duit paganorū destruere misteria, Et templum quidem mitrium p̄-
gavit, Serapis v̄o subuertit, Verum methue sacra ubi homicidia
ppetrabant s publice patefecit. serapidis autem et aliorum risu ple-
na monstravit. iubēs p̄ mediā plateā portari verēda q̄ pagani cū
maxio honore venerabant. hec pagai vidētes maxie philofophi i
iuriā ferre nequiverūt. Vno nāq; impetu cōn xpianos accedētes. ne-
ces innūas ppetrarūt. resistētibusq; xpiaīs. clavis hec vsq; ad immē-
sa bella p̄cessit. Mortui deniq; sūt i ea cōgressiōe paganorū pauci. xp̄i-
anorū plurimi. ex v̄q; v̄ pte. innūi vulnerati. Porro pagani me-
tu prinapis postquā cede fuerant satiati. p̄ loca singula celebrantur
multi quoq; etiam de civitate fugerunt. Inter quos belladius amo-
nusq; grāmatici. apud quos ego valde puer constantinopolim legi
Et belladius quidem sacerdos iouis esse dicebatur. ammoni? vero
simie. His ita gestis. theophilo in destructione tēploꝝ solatia mi-
nistabant prefectus alexandrie. et dux ordinis militaris. Idola si-
quidem deorum conflagantē ad faciendos ollas. et alexandrie ecclesie
diuersas utilitates. Cui ab impatore donati fuerant dii s ad expē-
sas egentium, Cū igitur theophilus omnes contriuisset deos. vnū
tantūmodo reliquit simie simulacrum. Iubens eum publice p̄poni
atq; seruari. ne sequēti tēpore pagani negarēt tales se adorasse deos
quā rem noui ego quia grauiter ferebat ammonius grāmaticus.
dicens. Paganos nichil tam graue perpeffos. nisi quia non conflag-
tum esset et ipm idolum sed pro derisione vnū illud idolum serua-
retur. Palladius autem gloriabatur dicens. quia congressione xp̄i-
anorū nouē ip̄e perimēt. **Sozomen?**

Igitur impator audiens que alexandria fuerant perpetrata. beatifica-
uit equidem xpianos martirū eas palmas attribuens. eo q̄ p̄ do-
gmate tanta pericula pertulissent, Paganis autem veniam dedit.
ut eis ad xpianitatem facile suaderet. iussitq; ut tēpla funditus q̄
fuerant necis causa destruerentur. Cuius littere dum publice lecte

fuissent. et xpiani paganos impeterent. terrore ducti custodes serapi-
dis fugerunt. Et ex illo tempore xpiani ea loca tenuisse noscuntur.

Olimpius autem philosophus sicut non ante multum tempus
lucifcente die qua hoc euenit audiuit quendam in templo serapidis
alleluia psallentem. Cuius ianuis clausis adhuc quietis tempore
nullum ibi conspiceret. sed tantummodo vocem psallentis audiret et co-
gnouit signo quid esset futurum. et latenter egressus. inuenta naue
discessit.

Ca. xxviii. Theodoricus,

Quodophilus igitur alexandrinam urbem idolorum errore p-
gavit et non solum a fundamentis templa subuertit. sed
etiam fallacia sacerdotum his qui se ducebantur innotuit. Erant
enim simulacra erea ligneaque inter vacua. et dorsum copulatum ad
parietes habentia et ubi quedam foramina relinquebant et per ad-
ita ascendentes. et intrantes in simulacra et que volebant per eorum
ora loquebantur. Et hoc modo seducebant iugiter audientes. In
serapidis igitur ascendens templum. vidit simulacrum quod magni-
tudine sua terrebat inspicientes. Ferebatur etiam sermo fallax quia
siquis iuxta eum accederet et mox terra moueretur et pestis cunctos
inuaderet. Sed hec verba fabulis anilibus plena confidens magni-
tudinem despexit velut exanimem. iussitque alicui habentem securam
ut serapidem forti percussione concideret. Cuius cecidisset clamaue-
runt omnes illas aniles fabulas formidantes. Porro serapis neque
doluit nempe ligneus et neque vocem emisit. sicut exanimis. Cum vero
eius abstulissent caput et greges suricum exinde cucurrerunt. erat enim
habitatio suricum egyptiorum deus. Tunc eum partibus incidentes
igne concremauerunt et caput autem per totam traxerunt urbem.

Capitulum xxix.

Socrates,

Quod templum serapidis nudaretur. inuente sunt littere et in
lapidibus sculpte que apud egyptios vocabantur sacre. Habe-
bantque ipsi characteres figuram crucis. Hoc xpiani videntes atque pa-
gani et singuli eorum religioni proprie deputabant. Cristiani dice-
bant. signum esse salutifere passionis christi. Paganis vero aliqua com-
munionem christo. et serapidi per hoc signum asseriebant. Interpretes
autem signum crucis insinuare. dicebant vitam superuenturam.
Quam ob causam xpiani ad summum fastigium sunt euecti. Cuius

et per alias litteras que apud eos sacre dicuntur indicaretur terminu
habiturum serapiois templum. quando caracter crucis apparuisset
qui vitam superuenturam sine dubio declararet, Multo plurimi
ad xpianitatem festinabant. et peccata confitentes baptizabant.

Sed ego non arbitror sacerdotes egiptiorum aduentum prescisse
xpi. et crucis signaculum designasse. Nam si sacramentum aduentus
domini a seculis et a generationibus fuit absconditum. sicut dicit
apostolus et latuit principem nequicie diabolum. multo magis sa-
mulos eius sacerdotes egiptiorum. Sed diuina prouidentia hoc p-
struxit. ut in litterarum fieret questione. qd etiam i apostolo paulo
monstratum est. Na et ille sancto spiritu ditatus multos athenien-
sium adduxit ad fidem. quando eam que in ara erant scripta sensu
proprie narrationis exposuit. nisi forte quis dicat. quia etia in sac-
doribus egiptiorum operatus fuerit deus. sicut in balaam et in cai-
fan. et illi profetasse referuntur. *Ca. xxx. Theodoricus.*

Non est itaqz facile hominibus. vniuersas vitare hostis insi-
dias Nam dum quispiam libidinis effugerit passionem. in-
currit in auaricia. que dedinata inuidie fouea preparatur. hanc si
transcenderit. vicium furoris incurrit. Et alios plurimos ponit la-
queos inimicus. quo capere possit incautos. Et corporis quide pas-
siones habet facile ministrates. ut animam possit occidere. Sed mes-
diuino solatio vigilans. machinationum eius destruit argumenta.

Humana nanqz nata participatus theodosius impator. habuit
passionum quoqz communionem iusto qz furori immensam permi-
scens crudelitatem iniustam operatus est passionem. Qua rem nar-
rare necessarium est. et pro utilitate legentium et pro memorabili
opinioe virtutu. Thessalonia ciuitas est grandis et populosa.
In qua du fuisset orta sedicio. quidam iudicium lapidati sunt atqz
tracti. Hinc indignatus theodosius. iracundie non refrenauit infir-
mitatem. sed iussit iniustos gladios sup omnes euaginari. et vna
cum nocentibus innocentes interim. Septem milia etenim hoim
sicut fertur occisi sunt. non precedente iudicio. sed tanqua in messi-
bus omnes simul incisi sunt. Quiusmodi cladem plenam valde ge-
mitibus audiens ambrosius. cum princeps mediolanum venisset.
et solemniter in sacru voluisset intrare replu. occurrit foris ad ianuas

et ingredientem his sermonibus a sacri liminis incesso prohibuit.
Nescis imperator perpetrare a te necis quanta sit magnitudo & Neque
post causam tanti furoris mens tua molem presumptionis agnos-
cit, Sed forte recognitionem peccati prohibet potestas imperij & de-
cet tamen ut vincat ratio potestatem. Scienda quippe natura est &
eiusque mortalitas atque resolutio. Et pulvis progenitorum & ex quo fa-
cti ad quem redigendi sumus et non in flore purpuro confidentes
infirmittates operi corporis ignorare. Coequalium hominum pri-
nceps es imperator et conseruator, Vnus enim est omnium dominus rex omnium
et creator, Quibus igitur oculis aspicias communis domini templum &
Quibus palpabis pedibus sanctum illius pavimentum, Quomodo
manus extendes & de quibus adhuc sanguis stillat iniustus & Quo
huiusmodi manibus suscipies sanctum domini corpus & Qua pre-
sumptione ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies & dum furo-
re sermonum tantus iniuste sit sanguis effusus & Recede igitur rece-
de & ne secundo peccato priorem nequitiam augere contendas. Suscipe
vinculum & quod omnium dominus nunc ligauit, Est enim medicina ma-
xima sanitatis. His sermonibus imperator obediens erat enim
diuinis eruditionibus enutritus et aperte sciens que sunt propria
sacerdotum que regum gemens et deflens ad regalia remeauit. Cuius
octo mensium transissent tempora & propinquauit natiuitatis salua-
toris nostri festiuitas, Imperator autem lamentationibus assiduus in pa-
lacio residens & continuas lacrimas incessabiliter expendebat. In-
gressus autem rufinus tunc magister et singularem apud principem
fiduciam habens et videns principem in lamentatione prostratum
accessit ut lacrimarum causas inquireret, At ille amarissime ingemi-
scens et vehementius lacrimas fundens, Tu inquit rufine ludis et
mea mala non sentis & ego autem lametor et gemo calamitatem meam
quia seruis quidem et mendicantibus aperta sunt templa dei et pro-
prium dominum ingredientibus licenter exorant & michi vero ingressus ad-
deum non est insuper etiam celi sunt clausi, Nec dicens verba sin-
gula singultibus intrupebat. Rufinus curro inquit si tibi placet
pontificis precibus persuadeo ut soluatur vinculum quod ligauit.
At imperator, Non suadebis ambrosio & noui ego decretum illius
esse iustum neque reuerbitur imperialem potestatem ut legem possit

preuaricari diuinam. Cūq; rufinus verbis plurimis vteretur et promitteret ambrosium esse flectendum s imperator eum pergere cū festinatione precepit, Ipse vero spe data post paululum est secutus credens rufini promissionibus. Porro vir marandus ambrosius. mox ut vidit rufinū ait. Impudētiam canum imitatus es o rufine tante videlicet necis auctor existens pudorem ex fronte detergens. nec erubescis nec metuis contra imaginē latrare diuinā. Cūq; rufinus supplicaret. et imperatorem diceret esse venturū. superno zelo accensus ambrosius, Ego inquit rufine predico. quō eum ingredi sacra limina prohibebo. Si vero imperium in tyrannidem mutabit necem libenter et ego suscipio. Hec et alia plurima rufinus audies. nunciavit imperatori notum antistitis. monens ne de palatio forte procederet. At imperator hec ī media iā platea cognoscēs. pergo inquit et iustas in facie suscipio contumelias. Cūq; ad sacra limina peruenisset. in sanctā quidem basilicā non presumpsit intrare. sed veniens ad antistitem et inueniens eum in salutaris residente. supplicabat ut eius vinda resolveret. At ille tyrannicā dicebat eius esse presentia et contra deum vesanire theodosium. eiusq; calcare leges. Verum imperator non inquit insurgo aduersus ecclesiasticas sanctiones. nec inique ingredi limina sacra contendo. sed te soluere mea vinda deponco. et omnis dñi pro me exorare clementiam. nec michi ianuā claudi quā cunctis penitentiam agētibus dñs noster aperuit. Tunc antistes quā inquit penitentiam ostendisti. post tātas iniquitates. Quib; medicaminibus incurabilia vulnera plagasq; curasti. At imperator tuum inquit opus est et docere et medicamina temperare. meum vero oblata suscipere. Tunc sanctus ambrosius. Quomodo furori inquit tuum iudicium comisisti. et nō ratio protulit sententiam s; potius iracundiam. scribe legem que decreta furoris euacuet et a triginta diebus sententia necis atq; p̄scriptionis. in litteris tantūmodo maneat et iudicium rationis expectet. Quib; transactis diebus. ira videlicet iam cessante ratio causā iudicans apud semetipm que cognouerit sub veritate disponat. In his enim diebus agnoscitur. vtrum iusta sit quā protuleris. aut iniusta sententia. Et si quidem ratio probauerit iniusta. que sunt prolata dirūpit. si vero iusta firmabat. Dierum vero numerus. ad hec

examinanda sufficiet. Hanc ammonicionē imperator animo libenti suscipiens. et optimam esse confidens. legem conscribi repente precepit. et proprie manus litteris confirmavit. Quo factō s̄ vinculum eius soluit ambrosius. que lex hadenus obseruat̄. Est enim huiusmodi. Imperatores gracianus valentinianus. et theodosius augusti s̄ flauiano prefecto pretorij illirici. Si vindicari ī aliquos seuerius contra nostram consuetudinem pro cause intuitu iusseri mus s̄ nolumus statim eos aut subire penam. aut excipere sententiam. sed per dies triginta super statum eorum sors et fortuna suspēsa sit. Reos sane accipiat vinci s̄ atq; custodia. et excubijs solertibus vigilanter obseruet. Sic igitur sacratissimus imperator ingredi limina presumens s̄ non stans domino supplicauit. neq; genua flexit s̄ sed pronus in pauimento iacens s̄ dauiticā p̄clamauit vocem. Adhesit pauimento anima mea s̄ viuifica me sc̄dm̄ verbum tuum. Manibus capillos euellens frontemq; p̄cutiens. et pauimentum lacrimarum guttis aspergens. veniam impetrare poscebat. Cūq; tēpus accederet quo munus ad altare solebat offerre s̄ surgens cum lacrimis est ingressus. Cum vero obtulisset s̄ sicuti solitus erat intra cancellos stetit. Rursus autem ambrosius non quieuit. sed differentiam locorum edocuit. Et primo quidem requisit quid ibidem expectaret. Imperatore dicente. sustinere se sacrorum perceptōnem misteriorum. p̄ archidiaconum remandauit. O imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata. que ceteri nec ingredi nec contingere p̄mittuntur. Egredere igitur. et hanc expectacōem cum ceteris habe omunem. Purpura nāq; imperatores non sacerdotes facit. Tunc fidelissimus imperator etiā hanc tradicionem animo gratāi suscipiens. remandauit. Non audacie causa intra cancellos mansi sed in constantinopolitana vrbe hanc consuetudinem esse cognoui. Vnde ago gracias p̄ huiusmodi medicina. Tali ergo tantaq; et p̄sul et imperator virtute darebant. Ego nāq; vtriusq; opus ammiror. illi? fiduciam. hui? autem obedienciam. illius zeli feruorem. h? fidei puritatem. Porro regulas pietatis quas a magno sacerdote percepit. etiam reuersus in constantinopolitana vrbe seruauit. Nā dum festiuitatis tempore ad ecclesiam processisset. oblati in altari muneribus mox egressus est. Cūq; nectarius tunc p̄sul ecclesie

mandasset cur intus stare nolisset. mandauit princeps. Vix inq̄
potui discere que differēcia sit imperatoris et sacerdotis. Vix enim
veritatis inueni magistrum, Ambrosium namq̄ solum noui vocari
digne pontificem. Tantum itaq̄ prodest increpatio a viro virtuti-
bus florente prolata, *Ca. xxxi.*

Habebat igitur imperator et aliam utilitatis occasionem. per
quā de bonis operibus triumpharet. Coniunxit enim eius di-
uinis legibus eum sepius ammonerat. seipsam tamē perfecte pri-
erudiens. Non enim regni fastigijs eleuata est. sed potius diuino
amore succensa. Beneficij nāq̄ magnitudo. mai⁹ ei desiderij bene-
factoris adhibebat. Repente nāq̄ ut venit ad purpuram. claudorū
atq̄ debiliū maximam habebat curam. non seruis non alijs mi-
nistris utens. s̄ p̄ semetip̄am agens. et ad eorum habitacula venies
et unicuiq̄ qd̄ opus haberet prebens. Sic etiā p̄ ecclesiarum xenodo-
chia discurrens. suis manibus ministrabat infirmis. ollas eorū ter-
gens ius gustans. offerens colearia panem frangens. abosq̄ mini-
strans. calicē diluens. et alia cuncta faciens. que seruis et ministris
mos est solemniter operari. His autem qui eam de rebus talibus
nitebant prohibere. dicebat. Aurum distribuere opus imperij est.
Ego autem pro ip̄o imperio. hoc opus offero bona michi omnia cō-
ferenti. Nam viro suo sepe dicebat. Oportet te semper marite cogi-
tare. quid dudum fuisti. quid modo sis. Nec si semper cogitaueris.
ingratus bene factori non eris. s̄ imperium qd̄ suscepisti legaliter gu-
bernabis. et harum rerum placabis auctorem. His ergo sermo-
nibus. velut optimam quendam utilitatem virtutisq̄ abundantia.
coniugi suis sermonibus offerebat. *Ca. xxxij.*

Hec itaq̄ ante maritū defuncta est. Post aliquantū vero tem-
pus mortis eius. aliquis tale prouenit qd̄ maximum amorē
quē habuit circa eam imperator ostendit. Coactus itaq̄ theodosius
plurimorū continuacione bellorum. quēdam illationem nouā im-
posuit ciuitatibus. Antiochena vero ciuitas nouū vectigal ferre nō
potuit. sed videns populos suspendi diuersos egit qd̄ vulgus solet.
occasionem sedicionis inueniens. Deponentes enim imaginem or-
natissime placille. sic enim augusta fuerat vocata. p̄ omnem traxē
ciuitatem. Nec audiens imperator et indignat⁹. abstulit priuilegia

ciuitatis et vicine vrbi id est laodicie tradidit principatū s̄ credens
hinc maxime antiochenos affligere. Post hec autem incendere et de-
struere atq; ad instar vicorū antiochiam redigere minabatur. Am-
ministratores autē locorum etiā quosdam cōprehensos interemerūt.
antequā hāc presumptionē cognosceret imperator. Nec igitur omnia
imperator quidem precipiebat non tamen fiebant. prohibente lege
quā proferri fecit ambrosius. Cum igitur venissent qui portabant
minas imperatoris s̄ bellebichus magister militū et cesarius magi-
ster officiorū erant omnes sub formidine constituti. Porro viri here-
mum habitantes virtutis propugnatores s̄ multi tunc et optimi
viri plurima monita simul et preces eis qui a principe missi fuerāt
offerebant. Macedonius autem vir sanctus. nichil huius vite sci-
ens. sed etiā diuinorum librorum penitus inexpertus. in summitati-
bus habitans montiū. noctibus ac diebus saluatori omniū puras
offerens preces s̄ non imperatoris indignatione permotus. non iu-
dicum ab eo missorū s̄ in media ciuitate vtriusq; clamidem cōprehē-
dens. ab equis suis ut descenderent imperabat. At illi paruulum se-
nem pannis oblitū vilissimis intuentes s̄ primitus indignati sunt
Cum vero quidam obsequia perhibentiū virtutem viri illius indi-
cassent s̄ repente ab equis exilientes et genua tenentes eius s̄ veniam
suppliciter implorabant. At ille sapientiā diuina repletus. hec eis
verba locutus est. O amici. dicite imperatori. Non es imperator so-
lummodo. s̄ etiā homo. Noli itaq; respicere solum imperium s̄ cō-
sidera quoq; naturam. Nam cum sis homo eiusdem nature. homi-
nibus cognosceris imperare et secundum imaginem diuinam atq;
similitudinem. hominū creata natura est. Noli igitur crudeliter atq;
seuissime dei imaginem necibus subiugare. irritas etenim creatorē
dū illius punis imaginem. Illud qui q̄ considera. quia tu ipse tan-
tum propter ereā contristaris imaginem. Quantū vero differt in
animata res animate. viuenti atq; rationali. cunctis sensum habē-
tibus est apertum. Insuper etiā illud consideret. quia nobis quidez
facile est pro vna imagine plurimas ereas p̄parare. At illi omni-
no difficile vel vnū capillum restituere peremptorem. Nec audi-
entes illi. principis mandantes. flammā iracundie eius penitus
extinxerunt. Qui pro terroribus satisfactionem rescripsit. et causam

indignationis innotuit, Non inquit oportuerat me peccatē. mulierem omni fauore dignissimā. post mortem tantam contumeliā sustinere, Aduersum me namq; furore indignantes decebat armare adiecit etiam quia tribularetur et ingemisceret et eo q̄ audisset aliq̄s a iudiciis interemptos, Ca. xxxij.

Fidelissimus. igitur imperator tunc contra errorem paganorum suum transtulit studium et legesq; conscripsit. precipiens idolorum templa subuerti. Constantinus enim maximus omni fauore laudandus. qui primus pietate ornavit imperium et demonibus quod dem sacrificare omnibus interdixit, Non tamen eorum templa destruxit sed inaccessibilia esse precepit, Cuius filij paterna vestigia sunt secuti. Julianus autē renouavit impietatem et flammā veteris seductionis accendit, Porro iouinianus imperio sumpto et rursus immolationes prohibuit idolorum, Valentinianus autē maior. huiusmodi legibus usus gubernauit europam, Porro valens omnibus quidem alijs concessit ut religiones suas colerēt sicut vellent et illos solos impugnans. qui pro apostolicis dogmatibus decertabāt. Omni siquidem tempore eius imperij. et ad aras ignis accendebatur et libamina atq; sacrificia idolis offerebantur, Sed et publicas festiuitates per plateas agebant et orgia syonij celebrabant et cum sacris currebant canes euiscerantes furentes atq; bachantes et agentes omnia que nequitiam proprij doctoris insinuant. Nec omnia theodosius inueniens fidelissimus imperator et radicē euulsi et obliuioni contradidit. Ca. xxxij.

Quimus igitur aliorū marcellus episcopus. lege principis per armis usus et proprie ciuitatis templa destruxit et de fiducia diuina non de hominum virtute presumens, Quod opus dignum memoria narrare non sileam, Defuncto iohanne apamie ciuitatis episcopo marcellus vir sanctissimus ordinatus est. feruens spiritu secundum apostolum. Inter hec venit prefectus orientis apamiam et militari timore perterritus est, Vbi dum esset templum iouis valde precipuum et ornamentis plurimis variatum et illud prefectus destruē nitebatur, Videns autem forte nimis edificium ac robustum et impossibile iudicauit hominibus lapidum iuncturas et commissiōes posse

dissolui, Erant enim ingentes et alterutris illigati. in super et ferro
plumbosq; coniuncti. Porro marcellus pusillanimitatem prefecti vi
dens. eum quidem misit ad alias ciuitates. ipse vero supplicabat deo
ut templi destruendi preberet occasionem. Inter hec venit quidam
sponte diluculo. non structor. non lapidum sector. neq; alterius cui
cunq; peritus artis. sed lapides ferre et ligna in humeris consuetus.
Is ergo accedens. promisit facile templum esse dissolendum. Quando
cum tantummodo accipere mercedem poscebat artificij. Cuius hoc sa
ctus pontifex promississet. hoc ille machinatus est. Coherebat enim
templo in altitudine constituto ex quatuor lateribus portic?. Erat
q; columnne ingentes. et altitudinem templi habentes equalem. Sin
gularum vero circulus columnarum. erat sedecim cubitorum. Por
ro natura petre fortissime que non facile quibullibet ferramentoru
generibus ruperetur. Harum itaq; tres per circuitum suffodiens. et
sub earum basibus fortia ligna supponens. immisit ignem. Quo fa
cto non poterat ligna naturaliter ignis accendere. Demon etiam
quidam teterrimus apparuit. qui flammam vires suas prohibebat
operari. Cuius frequenter hoc facerent et molitionem suam exple
re non possent. nunciauerunt hoc pontifici meridie dormienti. At ille
repente ad ecclesiam concurrēs et aquam in uasculo portari precipiēs
aquam posuit sub altare. Ipse vero in pauimento posita fronte demē
ti domino supplicabat. ne amplius tyrannidem demonis ullam pa
teretur habere fiduciam. Sed ut infirmitatem illius enudaret. et si
gnum proprie virtutis ostenderet. ne magis ex hoc infidelibus exul
tacionis occasio nasceretur. Hec cum dixisset. facto signaculo crucis
in aqua quendam diaconum suum equitium. fide et zelo munitum.
sumere iussit aquam. et velociter currere et cum fide aspergere. ignem
q; supponere. Quod dum fuisset factum. demon effugit. non ferens aq
virtutem. Ignis autem velut oleum habuit alius aque naturam
Conphenasq; ligna sunt repente consumpta. Columnne vero sufful
ture solatio nudate. et ipse ceciderunt et alias duodecim una traxerunt
Tum latus qd; coherebat templo. violentia ruine depositum est. So
nus autem totam concutiens ciuitatem. cunctos fecit ibi concurrere
Et dum inimici demonis apertam cognouissent fugam. in diuinis
laudibus ora soluebant. Sic enim et alia templa sacratissimus

pontifex ille destruxit. Qui ex victoribus scribebat martiribus et re-
scripta suscipiebat: et nouissime etiam ipse martirio coronatus est.

Capitulum xxxv.

Socrates.

Hoc itaq; tempore. placuit ut presbiteri qui erant super peni-
tentes constituti remouerentur. propter huiusmodi causam.

Ex quo nouaciani ab ecclesia sunt diuisi. cum his qui deliquerant sub
persecutionibus imperatoris decij communicare nolentes. Ex illo epi-
scopi pro ecclesiastica regula presbiterum super penitentes esse con-
stituerunt.

Sozomenus.

Quoniam omnino non peccare. diuinum et ultra humanam
naturam esse cognoscitur: peccantibus autem ex penitentiâ
agentibus. veniam deus dari precepit. Qui vero confiteri refugiunt
maius peccatorum onus acquirunt. Propterea visum est antiquis
pontificibus: et ut velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi
delicta pandantur. Et ob hanc causam presbiterum bone conuersa-
tionis seruantemq; secretum. ac sapientem virum statuerunt. Ad
quos accedentes hi qui delinquebant. delicta propria fatebantur. At
ille secundum vniuersiusq; culpam. penitentiam ingerebat. Qui
etiam hactenus diligenter in occidentalibus seruatur ecclesijs et ma-
xime apud romam. vbi etiam locus certus est penitentium. Stant
enim rei et velut in lamentationibus constituti. Dum enim sacra
celebratio fuerit adimpleta. illi communionem non percipientes. cum
gemitu et lamentatione semetipsos in terra prosternunt. Ad quos co-
currens episcopus: et ipse cum lacrimis et gemitu spiritali proster-
nitur. et omnis ecclesie plebs fletibus inundatur. Post hoc autem
prior surgit episcopus: et eleuat iacentes a terra. Tunc competenter
pro penitentibus facta oratione: dimittit omnes. At illi afflictioni-
bus sponte vacantes aut ieiunijs aut abstinentiâ lauari. aut suspē-
sione ciborum. aut rebus alijs que iubentur. expectant comune tem-
pus quod decernit episcopus. Constituto vero tempore velut quodam
debitum exsoluentes afflictione pro peccati: curati cum populo co-
munionem partitur. Hanc ergo antiquitus romani pontifices. usq;
ad nostrum conseruauerunt tempus. Porro constantinopolim
presbiter super penitentes fuit usq; ad illud tempus. quo quedam
mulier nobilissima dum peccata sua fuisset confessa. et ei a presbitero

esset preceptum ut ieiunaret . et deo operibus supplicaret ; dum hoc
obseruaret crebrius in ecclesia cum diacono se concubuisse confessa
est. Hoc dum populus agnouisset leuicbat super sacerdotes . quasi
per eos iniuria facta fuisset ecclesie. Tunc nectarius episcopus re-
mouit diaconum sceleratum et quibusdam suadentibus . ut singu-
los ad cōmunicādum iudicio conscientie sue relinqueret ; etiam pre-
sbiterum nequaquā super penitentes esse precepit. Et ex illo anti-
quitatis consuetudo sublata est ; dum ut arbitror minora peccata
pro pudore confessionis, Et subtilitate examinantium patrarent^r.

Ca. xxxvi.

Socrates.

Quoniam itaq; iudicio non tacere que apud alios gesta sunt ;
id ē apud arrianos . maceroianos . et eunomianos. Ecclia nā-
q; diuisa erat . et apud semetipos singuli congregabantur. Quem
admodum enim et pro quibus causis diuisi sunt ; sermone procedē-
te narrabimus. Hoc autem sciendum est quia imperator theodosi²
nullum horum persequabatur preter eunomium ; qui constantino-
poli collectas in domo faciebat . et conscriptos a se libros recitabat ;
ita ut eius doctrina multi corrumperentur. Pro hac causa eum mul-
tauit exilio . nullumq; alium fatigauit . neq; sibi met cōmunicare cō-
pulis sed singulos per loca propria collectas celebrare permisit . et
cultum tenere xpianitatis sicut percipere potuit. Et alios quidem
permisit foris ciuitatem oratoria fabricare ; nouatianos autem con-
cordes sue fidei . intra urbem ecclesias habere concessit. De quib; pau-
ca dicenda sunt. Quadraginta annis agelius presul fuit . a tem-
poribus constantini vsq; ad annum sextum theodosij. Qui cum ve-
nisset ad mortem . sifinnium presbiterum ordinauit episcopum ; vi-
rum eloquentissimum . et a maximo philosopho vna cum iuliano
imperatore litteris eruditum. Cūq; populus nouacianorum cul-
paret ordinationem cur non marcianum potius ordinasset per quē
sub valente nouaciani sine persecutione mansissent. Tunc augeli²
populi volens placare tristitiam etiam marcianum ordinauit epi-
scopum. Et cum melius habuisset ; in ecclesiam processit et sermonē
fecit dicens. Marcianum habetis post me ; post marcianum vero
sifinnium. Post paucos vero dies defunctus est. Sub episcopatu vō
marciani ; etiā eorū ecclesia ex huiusmodi causa diuisa est. xxxvij

Sabbatius quidam ex iudeo xpianus factus : et a marciano
 ad presbiteratus honorem prouectus . nichilominus sede iu
 daice seruibat . Cum quo scelere ambiebat episcopatum . Assumens
 ergo sui desiderij scios duos presbiteros theodistium et macharium .
 nouitatem festiuitatis paschalis subualente imperatore . constituta
 in vico phrigie pazo descendere nitentur : et primum quidem qui
 pro ecclesie integritate et custodia dicebat non esse dignos quosdam
 participatio ne sacramentorum . Procedenti vero tempore manifesta
 tus est . du collectas proprias celebraret . Inter hec marcianus agno
 scens eius errorem . et ordinationis sue culpam . quoniam vane glo
 rie homines presbiteros ordinauerat : cum gemitu dicebat . Melius
 fuisset super spinas ponere manus suas : quam sabbacium ordinasse
 presbiterum . Proinde synodum in sangario bithinie nouacianoru
 fecit episcoporum . Quo congregati euocauerunt eos : ut coram si
 nodo causas discessionis sue proponerent . Cuius sabbatius discor
 diam festiuitatis paschalis suam diceret esse tristitiam et oportere se
 cundum iudeorum obseruationem eam celebrari firmaret . sicut in
 pazo fuerat constitutum . estimantes episcopi quoniam propter am
 bitum sabbatius talia perpetraret : iusurandum ei imposuerunt
 quia nunquam desideraret episcopatum . Quo iurante regulam de
 pasche festiuitate protulerunt : quia singulis liceret quo vellent ce
 lebrare pascha : ne propter discordiam festiuitatis diuiderent ecclesi
 am . cum antiqui et ecclesijs proximis licet discordantes de tali festiui
 tate . comunicassent tamen alterutris : et nouaciani in regia vrbe
 roma constituti : nunquam fuissent secuti iudeos . sed semper post eor
 nodium celebrarent pascha . Cuius hec ab eis tunc fuisset regula de
 finita : sabbatius iuramentis obstrictus : si quando paschalis festi
 uuitatis discordaret . Ille apud semetipm precedentium ieminabat et
 noctanter solemnem diem pasche sabbati celebrabat : et rursus cum
 omnibus in ecclesia coueniebat . et misterijs fruebatur . Hoc ergo mul
 tis annis faciens latere non potuit . Quapropter quidam simpliciū
 et maxime phrigum et galatorum ex hac re iustificari credentes ze
 labant cum et pascha cum illo celebrabant . Sed sabbatius postea
 et remoras collectas faciebat : paruique pendens iusurandum . suoru
 sequatium ordinatur epus .

Ca. xxxviij.

Eo michi non videntur huiusmodi viri de festiuitate pasche
rationabiliter contendisse: neque istis qui nunc sequuntur iu-
deos. Non enim mente perceperant quia iudaismo in christianitatem
mutato illa subtilia et figuratiua legis mosaice quieuerunt. quod hinc
apparet iudaizare namque nulla gens christiana percepit. Et diuerso autem
apostolus etiam contraxit. non solum circumcisionem prohibens sed
etiam de festiuitatibus contentiones abijciendas monens. Scribens
enim ad galathas ait, Dicite michi qui sub lege vultis esse. legem
non audistis: et hinc pauca loquens. seruum ostendit populum
iudeorum et in libertatem vocatos qui accedunt ad christum. Monet etiam
nullatenus obseruandos dies et menses et annos. Colosensibus
autem scribens magna voce clamabat. ombra fuisse obseruationes
antiquas. Quapropter inquit nullus vos iudicet in cibo aut in po-
tu. aut in parte festiuitatis. aut initio mensis. aut in sabbato quod sunt
ombra futuri. Et ad hebreos idem apostolus dixit. Mutato enim sa-
cerdotio. necessarie legis mutatio fuit. Unde igitur apostolus. nec
euangelia. accedentibus ad predicationem iugum seruitutis imposue-
runt. sed festiuitatem pasche et alias celebratas honorandas esse di-
xerunt. Quapropter quoniam diligunt homines huiusmodi cele-
britates eo quod in eis a laboribus requiescunt. Singuli per prouincias
sicuti voluerunt memoriam salutaris passionis antiquitus ex qua
dam consuetudine celebrabant. Non enim hoc saluator aut nostri
apostoli lege predicauerunt. Nec penam aut supplicium aut male-
dictum sicut lex mosaica iudeis. nobis euangelia aut apostoli sunt
minati. sed solummodo propter derogationem iudeorum quoniam
et in festiuitatibus homicidium commiserunt in tempore azimorum salua-
torem passum in euangelij est relatum. Intentio namque apostolorum
fuit non de diebus sancire festiuitatem. sed conuersationem rectam et
dei predicauerunt culturam. Michi ergo videtur sicut multa alia per
prouincias ad consuetudinem venerunt sicut et pasche festiuitas
tradita est eo quod nullus apostolorum aliquid hinc sanxissent. Nam pluri-
mi circa minorem asiam antiquitus quartodecimo die obseruaue-
re non respicientes sabbati diem. et hoc facientes. non tamen segrega-
bantur ab illis qui aliter celebrabant donec romane ecclesie victor episcopus

excommunicationem quarto decimanis misisset in asiam. Quo facto
 bireneus lugdonensis gallicanus episcopus victorem epistola sua
 culpauit dicens etiā veteres ita celebrasse. et quia polycarpus smir-
 ne ciuitatis episcopus qui postea sub gordiano p̄ncipe martirio co-
 ronatus est. A niceto episcopo romano cōmunicauerit. nichil discer-
 nens de pascale festiuitate. cum ip̄e quarto decimanus esset. sicut eu-
 sebius in quinto ecclesiastice historie libro docet. Quidā igitur si-
 cuti dixi. in asia minore quartum decimū obseruabant diem. Qui-
 dam vero etiam circa orientales plagas sabbatum custodiebant.
 Dissonabant autem circa mensē. Nam alij iudeos licet integritate
 non seruarent. sequendos esse in sacra festiuitate dicebant. Alij
 vero post equinoctium celebrabant declinantes sequi iudeos et dice-
 res. q̄ dum sol esset in ariete pascha celebrari deberet. Secundū an-
 tiocenos autem zantico mense. Secundū romanos aprili. Et hoc fa-
 ciendum non sequendo modernos iudeos. qui per omnia errare nos-
 scuntur sed magis antiquos et iosephum. Sic enim ille in tercio an-
 tiquitatis libro conscripsit. His ita contententibus omnes occide-
 tales vsq; ad oceanum post equinoctium ex antiqua traditiōe pa-
 scha celebrasse cōperimus. nec aliquando habuisse discordiā. Non
 enim sicuti quidam dicunt celebratum sub constantino concilium fe-
 stiuitatem pasche mutauit. Nam constantinus discordantibus scri-
 bens. monet ut isti cum pauci essent. imitarentur plures. Cuius epi-
 stole partem ponere non omisi. Sic enim post alia dixit. Est enī
 ordo decorus quem omnes ecclesie in vno orbe occidentem et meridiē
 et arcturum posite seruare noscuntur. nec non etiam quidam orien-
 talium propter quedam in presenti bene se habere estimauerunt. Et
 ego ip̄e vestre queq; sapientie placere promisi ut q̄ in romana ciui-
 tate. italia et affrica et vniuersa egipto hispania gallijs britannijs
 libia tota bellada asia syecise ponto et alicia libenter sub vna con-
 cordia custoditur. hoc etiā vestra sapientia suscipiat. considerantes
 non solum multitudine predictoz locorum et ecclesiarum numerū
 sed etiam quia hoc maxime debetis omnes communiter celebrare q̄
 ratio subtilis videtur exigere. Nullam cum iudeorum periurio ha-
 bere cōmunionem. Talia siquidem constantin. Sed aiunt q̄rto

decimanis hanc obseruationem iohannē apostolum tradidisse : alij
vero petrum et paulum apostolos romanis et occidentalibus di-
cunt pasche tradidisse solemnitatem . sed nullus scripta probatione
horum habere dinoscitur . Quia vero ex consuetudine quaedam per
prouincias celebratur pascha : hinc estimo cum nulla religio easdē
videatur seruare solemnitates . Nam cum vnus sint fidei plurimi
tamen dissonant circa pasche legitima . Vnde pauca dicenda sunt .
Nam in ipis ieiunijs aliter apud alios inuenies obseruari . Ro-
mani enim tres ante pasche septimanas preter sabbatum et domi-
nicam sub continuatione ieiunant . Illirici vero et tota hellas . ale-
xandria quoq; ante sex septimanas ieiunant . eaq; ieiunia quaza-
gesimam vocant . Alij vero ante septem pasche septimanas ieiunio-
rum facere initia et tres tantūmodo septimanas . Hoc est quinis die-
bus per interuersiones aliarum duarum septimanarum ieiunan-
tes nichilomin⁹ quazagesimam vocant . Vnde miror cum nume-
rum ipm non habeat quomodo quazagesimam vocant . Sed etiā
ciborum abstinentiā non similem habēt . Nam alij omnino ab ani-
mante se obseruant : alij animantiū pisces solummodo comedunt
quidam cum piscibus vescuntur et volatilibus dicentes hec secun-
dum moysen ex aqua habere substantiā . Alij vero etiam caulibus
et ouis abstinere noscuntur . quidam vero sic pascuntur . quidā sic
co pane vescuntur . alij neq; hoc . alij vsq; ad nonā ieiunantes horā
sine discretionē ciborum reficiunt . et innumere consuetudines . apud
diuersos inueniuntur . Et q; nulla lectioe ex hoc inuenitur antiq̄ .
puto apostolos singulorum hoc reliquisse sententie . ut vnusquisq;
operetur non timore non necessitate q̄ bonū est . Sed etiam cir-
ca celebritatem collectarū . Quedam diuersitas inuenitur . Nam dū
per ecclesias in vniuerso terrarum orbe constitutas die sabbatorum
per singulas ebdomadas sacrificia celebrentur . Hoc in alexandria
et in roma quadā prisca traditione non faciunt . Egipti vero alexā-
drie vicini et thebaidis habitatores . sabbato quidem collectas agūt
sed non sicut moris est sacramenta percipiunt . Nam postquā fuerit
epulati et cibus omnibus adimpleti . circa vesperā oblatione facta cō-
municāt . Rursus autem in alexandria quarta et sexta feria scrip̄e

leguntur. easq; doctores interpretantur. Et omnia sunt preter solemnem oblationis morem, Origenes enim plurima in his diebus videtur edocuisse. Qui dum sapiens esset magister et consideraret. quia impossibilitas mosaice legis ad litteram esset. in formatione pasche admodum contemplacionis euexit. Vnum pascha solummodo verum fieri dicens. qd saluator celebrauit. petrus aduersus contrarias potestates dum crucem susciperet. et hoc tropheo vteretur contra diabolum. In eadem alexandria lectores et psalmi pronunciatores indifferenter sunt sive catecumini. sive iam xpiani. dum omnes ecclesie iam fideles in his ordinibus haberi videantur. Ego quoq; cognoui in thessalia. consuetudinem aliam. Dum quidam clericus ante clericatum legitime duxisset uxorem s; quia cum ea mixtus fuerat abdicatus est s; dum in oriente cunctis spontanea voluntate et non aliqua necessitate. etiam episcopi semetipsos abstineant. plurimi enim eorum etiam episcopatus tempore. ex legitima uxore etiam filios habuerunt. Hoc quoq; in thessalia seruari cognoui. quonia apud eos in diebus pasche tantummodo baptizantur. Quapropter plurimi sine baptisate moriuntur. In antiochia vero sirie. altare non ad orientem ecclesie sed magis ad occidentem habent. In bellada hierosolimis et thessalia. ad tempus vespertinum orationes similes nouatianis constantinopolim de gentibus habent. In cesaria cappadocie et cipro. die sabbati et dominico circa vesperam cum lucernarijs episcopi atq; presbiteri scripturas interpretantur. In alexandria presbiter non facit sermonem. Et hec res initium accepit. ex quo arrius ecclesiam conturbauit. Rome sabbata vniuersa ieiunant. In cesarea cappadocie eos qui post baptisma delinquunt a comunione suspendunt. sicuti nouaciani et macedoniani in hellesponto faciunt et in asia quartodecimani nouaciani circa phrigiam binubos non recipiunt. Constantinopolim neq; vero aperte recipiunt neq; palam remouere noscuntur. In occidentalibus vero partibus aperte recipiunt.

Sozomenus.

Montani liquidem quos phrigas nominant. peregrinam quendam adinventionem introducentes. scdm eam pascha celebrant. Culpant enim eos qui cursum lune requirunt et dicunt solares

tantūmodo circulos sequendos : et menses quidē singulos esse dies
trīginta definiunt et inchoare primum ab equinoctio vernali . qđ ē
secundum romanos octo kl . aprilis . Tunc inquirunt duo lumina :
ria facta sunt quibus tempora et anni manifestantur : et hoc indi-
cari eo qđ luna per octo annos cum sole concurrat . Et ambo idem
nouum habeant mensem : eo qđ octo annoꝝ cursus lune cōpleatur
Et tanquā principium sit primi mensis reputant predictam diem
in scripturis quartadecimam : et hanc esse dicunt viij . id est apri-
lis secundum quā semper celebrant pascha . Si contigit etiam con-
currere resurrectionis id ē dominicam diem : alioquin dominico su-
perueniente celebrant . Scriptum est enim in quintadecima vsqꝫ ad
vicefimā primā esse celebrandū .

Sozomenus .

Apuđ romanos in vno quoqꝫ anno semel psallunt alleluia p̄-
mo die pasche ita ut romani volunt pro iuramento habeāt
ut hunc binnū audire mereantur in qua ecclesia neḡ ep̄us . neḡ
aliter quisquā corā populo diceret . Apud alexandrinis hoc opi-
nabile est qui dū leguntur euangelia non surgit episcopus qđ apđ
alios nusquā fieri noui vbi solus archidiaconus hanc lectionem
legit : in alijs locis diaconi : in multis vero ecclesijs sacerdotes soli
cōstātinopoli p̄ma die resurrectionis dñice p̄t̄is . xxxix . Soc .

Douenerunt enim etiam apud arrianos diuisiones . propter
huiusmodi causam . Singuli videlicet eorum contentiones
ad ineptos perduxerit sermones . Cū enī in eoz ecclesia crederet deus
pater esse filij verbi . ex hoc apud eos questio processit . Si possibile sit
ut etiam antequā existeret filius . deꝫ pater vocari potuisset quoniā
dei verbū nō ex patre naturalit̄ sed ex nō existētibꝫ extitisse credebāt .
Circa primū itaqꝫ capitulum errātes rite de puro nomine in certa-
men illicitū irruerūt . Dorotheus etenim ab antiochia euocatus
ab eis : dicebat nō posse patrē esse neḡ vocari . filio nō subsistente .
Porro marinus quē a thracia añ dorotheum vocauerāt . occasionem
inueniens oportunā . Dorotheo enī erat adūsus : respōdit sermonē
de hac q̄stioe cōtritiū . Et p̄tea sūt inē eos facte diuisiones . Diuisiqꝫ
p̄ter hoc verbum : seorsum singuli solemnia celebrabant . Alij enī
sequebantur dorotheum . alij vero marinum quippe dicentes patrē
semper esse patrem etiam filio non exante . Vocabantur enī isti

psathiriani. eo q̄ quidā theonistus sirus genē . psathira . i . duplicia
 vendens . hanc propositionem valde defenderent . Nos quoq̄ secut⁹
 est selenas gothorum episcopus : sed isti quoq̄ paulo post separa :
 ti sunt . Cum marinus cum agapio discordiam habuisset quem ipse
 se episcopum fecerat ephesi . Verum isti non propter religionem
 sed propter presulatum inimiciās inter se bella q̄ gesserūt . Gothi
 namq̄ defendebant agapium : quāobrem plurimi clericorum eoz
 vanam gloriam fugientes . ad fidem consubstantialitatis vtilit̄ ac
 cesserunt . Arriani siquidem xxxij . annis diuisi inter alterutros . p̄
 ea sub theodosij iunioris consulatu plimite . ab herese psathirianoz
 recedentes vniūti sunt . Veluti lege decernentes nunquā capitulum
 propter q̄ diuisi fuerant memorare . Sed hoc constantinopolim ge
 stum est . verum in alijs ciuitatibus sine diuisione manserunt . hec
 de arrianis . Verum neq̄ eunomiani sine diuisione manserunt .
 nam et ipse eunomius dudum ab eudoxio qui eum cizici . ordinauit
 episcopum segregatus est occasione percepta : eo q̄ scium doctore
 eius expulsum suscipere noluisse . Reliqui vero ab eo per scismata
 diuersa partiti sunt . Prius itaq̄ theofronius quidam cappadox eu
 nomio versare contentiones edoctus . et aliquid de aristotelis cate
 gorijs . et periermenias intelligens . fecit libros quos de mentis exer
 citio attitulauit . Is vero cum ostēdisset consecratores suos tanquā
 recedens ab eis expulsus est et seorsum colligens sui nominis here
 sim dereliquit . In constantinopoli vero quidam euthicius ex tepi
 distima questione ab eunominianis diuisus hadenus collectas se
 orsum facit . Vocantur q̄ horum alij eunomotheofroniani . alij vō
 eunomoteofroniani . alij vero eunometheuciani . Veruntamen isti
 baptisma corruerunt . Non enim in trinitate sed in xpi morte ba
 ptizabant . Ca . xli .

H Actal' igitur quodam tempore etiam inter macedonianos
 diuisio . cum eutropius presbiter seorsum colligēt . et nequa
 quā ei carcerius consentiret . Fuerunt forsitan & alie diuisiones he
 resum sed ego tanquā constantinopolitanus atq̄ ibi nutritus : q̄
 michi clariora visa sunt ea narrare curavi . xliij . Sozome .

Q A siquidem tempestate dicunt egipti fluum circa primum
 ascensū aque post tergū recessisse . Quo facto egiptij seuebāt

eo q̄ nō sinerentur flumini sacrificia solemnna celebrare. Iudex autē
seditionem perspicuus concitari s̄ nunciavit imperatori. Verū im-
perator melius iudicavit diuine fidei seruiendum. q̄m pocula nili.
et preponere sacrilegia pietati. Nunquā inquit currat ille fluuius
si magicis artibus et fluxu sanguinis placetur. vnde polluenta sūt
sacra paradisi. Hoc acto post paululum ita vberime nilus effusus
est. ut etiam altius quā solebat fluctus aspergeret. Cūq; solitas cō-
pleisset mensuras et adhuc in culmen ex tolleretur. In terrorem ni-
mum egiptij sunt redacti. metuentes ne et alexandriā et libie p̄tes
forte destrueret. Tunc enim fertur paganos alexandinos in thea-
tro clamasse quid velut senex et denus euauisset nilus. quāobrem
plurimi egiptiorum derogantes paterne religioni s̄ ad xp̄ianitatis
iura conuersi sunt. Ca. xliij.

Eodem tempore dicitur delatum constantinopolim iohannis
baptiste caput. q̄d erodias percipit. ab herode tetrarcha. fertur
enim inuentū caput a monachis macedonianis qui primū quidez
hierosolimis habitabant s̄ postea vero ciliciam migrauerunt. Cū
enim ante hoc imperium maronius maior domus imperialis. h̄
nunciasset imperatori. precepit valens caput sacrum constantino-
polim deportari. Qua iussione directi s̄ imponentes vehiculo de-
portabant. Cūq; venissent ad locum qui vocatur pantichium. est
enim circa calcedonam nequaquā poterat trahi vehiculum s̄ licet
multis plagis burdones affligerentur. Et cum hoc inopinabile vi-
deretur vniuersis. et ipi simul imperatori. sacrum hoc caput recon-
diderunt in vico appellato cosilai. erat enim possessio ipa maronij
Illo siquidem tempore aut deo aut ip̄o propheta monente in hunc
locum vsq; perductum est. Cūq; postea theodosius imperator
has baptiste reliquias voluisset auferre. solam referunt extitisse ma-
tronam virginem sacram. que eius custodiam capitis exhibebat.
Cui dum sepius imperator non violenter sed cum lacrimis suppli-
caret ut eum permitteret sua vota cōplere. hec putans quia sicut tē-
pore valentis ita etiā tunc non pateretur ulterius baptista portari
cessit. At imperator amplectens sua purpura thecam in qua caput
baptiste iacebat. eamq; portans venit. et ante ciuitatem constanti-
nopolitanam reddidit in septimo miliario. ibiq; magnam atq;

pulcherrimam deo edificavit ecclesiam & crebroq; deprecatus est ma-
 tronam. promisitq; dona gratissima si reconciliari vellet & nec passa
 est. Erat enim macedoniana heresi violata & licet vincentius pre-
 sbyter confessor eius. qui prophete sepulchru equaliter obseruabat
 conuersus fuisset et catholice comunicasset ecclesie. Ferunt enim qa
 coniuurationem habeant macedoniani nunqua se a sua secta recede
 Verum is presbyter dum ageretur de migratione sacri capitis & apd
 se definiunt & qa si sequeretur baptista imperatorem et ipe comuni-
 caret ei. Quo facto conuersus est

Ca. xliiij Theodorice

Sicut in antiochia melecij maximi suggestione flauianus accepit
 qui cum diodoro plurima pro ouibus certamina passus est. Volue-
 rat etenim paulinus ecclesie suscipere presulatum s; pontificum resti-
 tit chorus dices & non oportere eum qui melecij consilium non rece-
 perat post illius mortem in eius sede consistere. sed eum potius qui
 plurimis laboribus effugebat. et pro ouium cura pericula sustinue-
 rat. Hoc factum romanos et egiptios fecit infestos aduersus orien-
 tales. sed neq; morte paulini inimicie sunt destructe. Nam se post
 illum cum euagrius eius percepisset sedem. perstiterunt flauiano ve-
 hementer infensi licet euagrius preter ecclesiasticam regulam fuerit
 ordinatus. Solus enim paulinus eum instituerat plurimas regu-
 las preuaricatas ecclesiasticas. Non enim precipiunt ut per se qui-
 libet ordinare possit sed conuocari vniuersos prouincie sacerdotes. et
 preter tres pontifices ordinationem fieri penitus inter dicunt. Ve-
 rumtamen nichil horum respicientes. euagrii sunt amplexi comu-
 nionem et aduersus flauianum auditus principis commouerunt.
 Qui frequenter impulsus. deduxit eum ad urbem constantinopoli
 et rome proficisci precepit. Porro flauianus excusatione hiemis
 promissione facta quia tempore oportuno pergeret romam. tunc e
 reuersus ad propria. Cuius romani pontifices non solum mira-
 bilis damasus sed etiam post eum siricius et anastasius. imperato-
 ri vehementer insisterent. dicentes. quia tyrannos quidem proprios
 debellaret. qui vero xpi resisterent legibus eos siceret impunitos.
 rursus eum euocans rome proficisci cogebat. Tunc flauianus sapi-
 entissimus digna fiducia vsus ait. Siquidem fidem meam, O im-
 perator quasi non rectam accusant quidam. aut vitam dicunt

ſacerdotio non eſſe dignam ſ; etiam ipſos accuſatores habere iudices non refuto. eorūq; ſententiā gratanter excipio. Si vero de ſede et preſulatu contendunt. neq; litigo neq; hec volentibus habere reſulto ſ; ſed abſcedo et me ab epiſcopatu ſuſpendo. Da igitur antiochenā ſedem cuiūq; volueris imperator. Hanc eius conſtantiā. fortitudinē. ſapientiamq; miratus princeps. redire ad patriam et cōmiſſam ſibi regere eccleſiam precepit. Poſt aliquantum tempus romē denuo veniens impator. Eaſdem ab epiſ paciebatur querelas. quaſi flavianū tyrannidem ſubdere noluiſſet. At ille ſpeciem tyrannidis eos ſari precepit dicens ſe eſſe flavianum. Illis vero dicentib; q; non poſſent cum imperatore contendere. monuit ut de cetero eccleſie concordiam haberent. deponerent q; certamen et ſtultas contentiones extinguerent. Paulinus inquit olim eſt mortuus. euagrius contra regulas ordinatus. Orientales autē eccleſie preſulatum flavianō deferentes et aſia pontus et thracia eius cōmunioni coniuncte ſunt. Omnis illiricus illum nouit per orientem epiſcopis preſidere. His flexi monitionib; helperie ſacerdotes. ſoluturos ſe inimicicias promiferunt. et legatos mittentes ab eo ſuſcipere. Hoc agnoſcens ſacratiffimus flavianus. miſit romam quosdam laude dignos epiſcopos. et antiochenos preſbiteros atq; diaconos quibus preerat acatius beroe. in omni terra pelagōq; cantatus. Iſ cum alijs romam veniēs longamq; ſanans odiſ paſſionem. poſt decem et ſeptem annos eccleſijs reſtituit pacem. Qd agnoſcentes egiptij inimicicias extinguentes concordiam ſunt amplexi. Tunc igitur eccleſie romane innocentiſ ſucceſſor anataſij preſidebat vir prudentia et intellectu decentē ornatus. alexādrine vero theophilus. xlv Soc.

Res itaq; publica eo tempore pro huiuſmodi cauſa turbatur occidentis partibus. Grammaticus quidam nomine eugenius litterarum latinarum doctor. relinquens ſcolas ſuas. in palacio militabat. Erat q; imperatoris antiſcriba et propter eloquentiam a multis honorabatur. Tunc ergo ut fertur non mediocriter cogitans ſ; cooperatorem aſſumpſit arbogaſtum de minoribus gallijs ortum. militaris ordinis ducem virum ſenem et ne cibus preparatū Quo factō dedinauit ad tyrannidem. Igitur uterq; contra impatorē valentinianum neceſ machinabant. cubicularios corrupētes

eunuchos, At illi dormientem principem suffocauerunt. hoc eugeni² repente cognoscens imperio potitur hesperie s agebat qz qd tiranno poterat couenire, Nec audiens theodosius imperator rursus sollicitudinibus obstrictus. secunda certamina post maximum preparabat. Congregansqz militarem virtutem et honozium filiu designans imperatorem s consulatu suo et abundantia decimo die ianuarij mensis denuo ad partes hesperias magno studio festiabat. Sozo. Uterea euentum belli considerans. misit ad thebaidam ad iohanne monachum tunc prescientia clarum, Ad quem destinauit eutropiu eunuchum sibimet fidelissimum. Ut aut eum si vellet venire deduceret s aut nolentem de euentu belli requireret, At ille iohannem qz dem deducere non preualuit. sed mandatum retulit ei². qz bello viceret et perimeret tirannum et post victoriam in italia moreretur.

Relictis ergo theodosius ambobus filijs in vrbe constantinopolim. cum pergeret contra eugenum bellaturus plurimi tras histrum barbari sunt secuti cum eo pugnaturi contra tirannu paruoqz tempore cum manu maxima venit ad gallias. Illic enim preparabat bellum. vbi ia multa milia habebat exercit². Theo.

Qum igitur in quodam monte oratorium inuenisset s ibi nocte dno supplicabat, Et circa gallicantum sopore copressus. vidit in somnis quasi iaceret in campo. et asstarent ei duo quidam viri in vestibz albis. et equis candidissimis residetes s eumqz iubetes habere fiduciam. et diluculo armare milites ad victoriam. dicebantqz se pro solatio destinatos. Quorum alter iohannem euangelistam. alter se philippum dicebat apostolum. Hac visione coperta nequaquam ab oratione cessauit. s lacrimas vberiores effudit. Que visio etiam alicui militi reuelata est. et per diuersos peruenit ad principem. At ille non propter me inquit hec iste vidit. sed ne quis crederet quia finxi qd ego vidi. Ideoqz etiam isti monstratum est. Nam primo michi hoc dñs comunis ondit.

Hic ergo congressio circa fluuium vocabulo frigidum, Igitur in qua parte romani contra romanos confligebant. bella erant equalia vnde vero barbari auxiliares imperatoris. pars

eugenij portio: esse videbatur. Imperator autem videns barbaros deperire, In mariam veniens estuationem et prostravit semetipsum in terram adiutorem inuocans deum et petitione frustratus non est.

Quidam autem bacharius magister militum eius. repente sic confortatus est ut cum primis ducibus concurreret ad eam partem qua barbari premebantur et quo facto dirupit acies et in fugam mox vertit inimicos, Fitque denuo ea hora miraculum. Ventus enim vehementissimus inspirans emissa iacula ab eugenij partibus contra eos denuo reuocabat et a partibus imperatoris ad hostes cum magna fortitudine deferebat. Tantum valuit imperatoris oratio. Hoc itaque modo dimicatione consumpta. tyrannus concurrrens ad pedes imperatoris exorabat promereri salutem, Qui circa pedes eius a militibus capite sectus est. Hec gesta sunt septima decima septembris mensis consulatu archadij tercio et honorij scdo. Arbogastus autem tantorum causa malorum et post duos congressionis dies fuga lapsus. dum cognouisset quod viuere non posset et proprio gladio se peremit.

Ca. xvi.

Sozomenus.

A liquidem tempestate. plurimi inter episcopos efulgebant. sicut donatus curie epi. De quo dum prouinciales miracula multa testentur. maximum tamen est quod de dracone gessit. Is enim circa pontem in via publica iacens cibum habebat oues. capras. equos. boues. homines arripiens deuorabat. Ad quam bestiam donatus sine gladio sine quolibet iaculo veniens. dum illa leuasset caput. quasi voratura virum. Tunc ille vexillum crucis ante faciem eius digito designans in aere. in os eius expuit. Bestia vero sputum mox ori suo suscipiens expirauit. Quam sicut audiui octo paria bouum in vicinum campum extraxerunt. et misso igne combusta est ne aerem fetore corruperet. Huius itaque donati sepultura in signis est. ubi oratorium ex eius nomine vocitatur. habens fontem aquarum quem ipse fertur orationibus inuenisse. Nam dum esset locus inaquosus et illic ex itinere aliquando venisset et aiunt quod fatigatis qui cum eo erant orasset et mox aque inundatio prorupisset et exilio hactenus permaneret.

Ca. xvij.

Ao tempore comitanam et sithie ecclesiam theotimus gubernabat. vir in philosophia nutritus. Cuius virtutem diligentes

barbari trans hyltrum habitantes. deum romanorum esse p̄dicabāt
 diuinarum quippe in eo rerum experimenta sepius perceperunt. Nā
 cum aliquo tempore iter ageret. illius terre barbari occurrerunt ei.
 Et dum qui erant circa eum terrore turbarentur. quasi continuo
 morituri. ex equo descendens orauit. Porro barbari neq̄ eum neq̄ se
 quaces eius. nec equos de quibus descenderant videntes. per tran-
 sierunt. Dum igitur crebro transeuntes schyras naturaliter feroces
 epulis muneribus q̄ mansuefaceret. Quidam barbarus arbitrat̄
 eū esse locupletem. cepit insidiari ut eum caperet. alligaret et trabe-
 ret. Cum hoc iam preparasset et dexteram adhuc haberet ut eum ia-
 ctu laquearet. manus eius in aere mox ligata. et barbarus ille inui-
 sibilibus vinculis est obstrictus. Tunc alijs pro eo rogātibus. sup-
 plicauit deo theotimus. ut barbarus solueretur. **Ca. xlvij**

EO quoq̄ tempore fuit epiphanius cipriorum ep̄s ad cuius se-
 pulchrum hadenus demones expelluntur. Is enim dum sb-
 stanciam propriam. necessitatibus sustentibus erogasset. et multis
 quoq̄ offerentibus ei pecunias. manu largissima dispensaret. Con-
 tigit ut pecunijs deficientibus economus ecclesie murmuraret. Quo
 facto. assistens quidam in domo qua manebat economus. sacculū
 multarum pecuniarum dedit. et ita disparuit. ut nec qui dedit. nec
 qui misit agnosceretur. Qd̄ factum omnes diuinum esse iudicau-
 runt. Aliud quoq̄ eius liber refert miraculum. Quidā pau-
 peres studentes epiphanium arte deludē. ut eis aliquid daret. Dū
 iter ageret vnus eorū supinum se prostrauit in terram. et alter stabat
 quasi mortuum deflens. nec habens vnde eū sepelire potuisset. Epi-
 phanius autem superueniens orauit ut sub quiete dormiret. et se-
 pulture necessariam prebuit. simulq̄ consolatus est flentem dicens.
 Quiesce fili a lacrimis. non enim fletu resuscitari poterit. Est enī
 ineuitabile qd̄ euenit. Cūq̄ discessisset epiphanius. cepit ille pul-
 sare socium ut surgeret et cum hoc semel et secundo fecisset dicens.
 surge hodie tuis laboribus epulemur. et ille penitus non sentiret.
 cognoscens vero mortuū accurrit ad epiphanium. flens. et petens
 ut eius socium suscitaret. At ille consolatus est ne ferret grauiter qd̄
 euenerat non tamen defunctum denuo suscitauit. Hoc enim credo
 prouide gestum ut non dei ministri facile deludantur. Eo tempore

fuit eas et zeno in palestine gaza philosophantes. Et eas fertur dū
pulcherrimam duxisset uxorem ter cum ipsa solummodo concubuisse
se et tres filios genuisse; postea vitam monachicam appzime esse
sedatum. Zeno autem episcopus vsq; ad annorum centum habens
etatem nunquā solennibus minor fuit aut quieuit officijs, xliij.

Non solum hac religione tunc nobilitabant sed etiam abacuc
et michee prophetarum corpora sicut audiui hoc tempore sūt
ostensa reuelatione diuina. Dum zebennus tunc eleutheropolitanā
gubernatorum ecclesiam in vico qui prius vocabatur ceila. In he-
ratalia predio qđ distat ab vrbe quasi stadijs x. circa hunc locum se-
pultura fuit abacuc et michee. Quā nescientes quid dicerent pu-
ciales. o fidelem memoriam vocitabāt, Ca. l.

Situr theodosius imperator post laborem publicum corpore fatiga-
tus et sperans ea se egritudine moriturum. potius de republica co-
gitabat. Considerans que solent hominibus prouenire imperatore
moriente. Filium itaq; honozium de constantinopoli veloaciter euo-
cauit. ordinare volens partes hesperias. Cūq; filius mediolanū
venisset ex egritudine releuatus circum de victoria celebrabat. Et
ante prandium quidem spectaculum quasi sanđ exhibuit. Post prā-
dium repente pregnatus ad spectaculum venire non potuit. Filiū
tamen ludo adesse precepit. Superueniente vero nocte defunctus est
consolatu olibrij et pbini septima decima die ianuarij mensis an-
no primo ducētesime nonagesime quarte olimpiadis Vixit autē
imperator theodosius annis sexagīta. ex quibus sedecim imperauit

Explicit liber nonđ. Incipiūt capitla libri decimi.

De successiōe archadij et honozij. j.

Quō honozij ludum gladiatorum remouerit. ij.

De morte nedarij constantinopolitani et ordinatione et actibus io-
hannis. Ca. iij.

Quō eutropij ppositi impatoris fuerit interemptus. iiij.

De conuersione celticorū per iohannem. Ca. v.

De gama magistro militum eiusq; rebellionē. vi.

De questione inter egiptios monachos exorta vtrū deus corpore
sit an corporeus. Ca. viij.